

საქართველო სელტენეზა

ISSN 0132-1307
საქართველო
სელტენეზა

12

1983

180/2
1983

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროს
ყოველთვიური ჟურნალი

ლევან მაღაზონია

აკაბ ათაბაგი

დრამა 8 მოქმედებად და 11 სურათად

მოქმედი პირნი:

ეგარსლან ბაკურციხელი
 ავაკ ათაბაგი
 გუანცა (ავაგის ცოლი)
 ხუამგ (ავაგის ასული)
 ვახაზი (ეგარსლანის დედა)
 ბეშქენ (ავაგის სარდალი)
 ჭილა (მონხუი ხეიბარი, ძველი მეომარი)
 ხუმარა
 იმონ (ავაგის სასახლის კარის მეჩინიბე)
 ბეჟა (ეგარსლანის ყმა)
 იოანე მწიგნობარი
 დორათოს კათალიკოსი
 მანგუ ყვენი
 ოლჯათ (ყვენის პირველი ცოლი)
 ჩაღათა (ყვენის მღვიანი)
 ჭოჩი (შვილი ყვენისა)
 ტაჩარ (მცველთა უფროსი)
 ჩობაი (თარჯიმანი)
 ქელთუქონ (ყვენის სარდალი)
 ჭოვანო დე ჭლანო კარაინი
 (იტალიელი მისიონერი)

მცველები, კარისკაცები, დესპანები, ამალა, ხალხი.

XIII საუკუნის ტფილისი: ბრბო ქალაქის მოედანზე.

I მოქალაქე. ვერას გარჩევ. გზუურებს თუ ძილ-
ღვიძილშია, რომ შემოგუქერის მოკუტული, უნ-
დო თვალებით.

II მოქალაქე. თითქოს გცდის და შენი არ
სჭერა.

III მოქალაქე. ასეთი იყო გამჩენის ნება: უს-
ჭულაობს მოკუტული თვალებით ევლოთ.

I მოქალაქე. უფრი მოკვარი: მონღოლთა მო-
დგმა ოთხი ფერისააო თითქოს.

IV მოქალაქე. ეს მონაპორს ჰგავს.

I მოქალაქე. დორათოს კათალიკოსის დიკ-
ვანი ასე ამბობდა: ერთნი შავია, ერთნი ყვითელი,
ერთნი წითელი, ერთნი თეთრიო. ხუმრობდა, იქნებ,
როგორც სჩვევია.

III მოქალაქე. თეთრიო, ამბობ?

I მოქალაქე. (III-ს). ჰო, თეთრი ფერისანიც
ურევია თურმე მათ მოდგმას.

IV მოქალაქე. ზოგჯერ მწვანე კანიანებიც
ჩნდებიანო გაზაფხულის პირს.

სიცილი

V მოქალაქე. ფეხით მონღოლი თითქმის არც
დადის, დაბადებიდან სიკვდილამდე ერთი ღღის სა-
ვალს თუ გაივლისო.

II მოქალაქე. ჰო, დღენიადაც ცხენზე ზის
იგი, ცხენს ვერ შორდება.

VI მოქალაქე. იქნება ხარსა, ვით მეჩინიბე
იმონი ამბობს.

II მოქალაქე. თუ დასჭირდებათ, თხებზედაც
კი ამხედრდებიან.

სიცილი

III მოქალაქე. კოქებამდე შემოგვეწვდებიან
თურმე სიმაღლით.

IV მოქალაქე. (III-ს) თავზე კი გვაზის, სას-
წაული სწორედ ეს არის. ქონდრისკაცი თითქოს
გვარწმუნებს, რომ სიგარძეს ჩვენსა ჩალის ფასი
აქვს.

შემოდის ჭილა

VI მოქალაქე. ო, ჭილა, ჭილა, ჭილა მოსუ-
ლა!

II მოქალაქე (ვილას) აქ დაბრძანდი, აო, აქ, აქ.

I მოქალაქე. (ვილას) — ჩემთან ჩამოყე.

IV მოქალაქე. თქვენზე მეტად მას მე ვუყვარვარ. (ვილას) ჩემგან მოიწი.

III მოქალაქე. (ვილას) — სად დაგვეყარებ ამდენი ხანი.

V მოქალაქე. (ვილას) — უშენოდ ძლიერ მოწყვენიეთ, დადარდიანდით.

VII მოქალაქე. იქნებ, ნოინთან იყო ამ დილით.

I მოქალაქე. ანდა უეწნათ.

VII მოქალაქე. ჰო, ტანმოჩინი არიანო, მაგრამ მხენი, როგორც კილამ სთქვა; უძღურებს სხეულისას არად აგდებენ.

III მოქალაქე. ქუთუთობის მწვევ ტაივლამ უჩივან ისინი მხოლოდ. მარლიანა მტკერი რომ იწვევს ქარიშხლების დროს; ამიტოვად აქეთ თვალე მათ მოკუტულთ.

II მოქალაქე. ღრმა პრილობებს დაუდევრად და ბინძურად იხვევენო, არა, კილა?

V მოქალაქე. და უმაღვე იყრნებიან თურმე, ქოსები.

IV მოქალაქე. (ვილას) თეთრი ფერის ჰქონიათ დროშა, ხომ მართალია?

VI მოქალაქე. ჰო, ასე უთქვამს ზაზა ბეიბარს.

I მოქალაქე. მესიციზვილება ჭუჭა ქოსა რომ ღირსეულ მტრად მივიჩნო. რას იტყვი, კილა!

კილა. (ხალხს თვალს მოაელვებს) აბა, რა გიხზრათ, მოგზუდი ძლიერ, გონება ჩემი თეთრსა და შავს ვეღარ ასხვავებს.

IV მოქალაქე. ისე ქაწანებთ, თითქოს ჭერაც არ გეხილით გადამთივლნი. ლუბობთ დღედღამ გაუთვებლად.

I მოქალაქე. რა დაგვჩენია უმეფო და უღედოფლო სახელმწიფოში. კილას ვკითხოთ, თუ უნახავს თეთრი მონღოლი.

II მოქალაქე (ვილას) ნუ დაიზარებ, ძველ მეომარს ათასი რამ გემასოვრება.

III მოქალაქე. მერამდენედ უნდა გვიამბოს, გამაგებინეთ.

V მოქალაქე. კილაზე უკეთ დიკვანი იცნობს მონღოლებს.

VI მოქალაქე. მოეშვიო მიხუცს, ნულარ აწუხებთ. დალილი ჩანს და მოსვენება არ აწუენს, ვკონებ.

I მოქალაქე. (ვილას) წვერულვაშიან მონღოლს მაინც არ გადაყრიხარ? დღისით ან ღამით, ან ალიონზე.

V მოქალაქე. (I-ს) მოეშვი-მეთქი, ნუთუ არ გესმის. სული მოითქვას, მერე იგი თვად გვიამბობს, როგორ ახდა უეწენის ასულს ოქროს ურდოში ძალად ნამუსი.

I მოქალაქე. ისიც გვიამბოს, ოცი თათარი რომ დაატყვევა ხელკეტით მარტომ.

V მოქალაქე. ჭერ მუსლები დაასვენოს, (I-ს) რა სულსწრაფი ხარ.

IV მოქალაქე. სანამ კილა სულს მოითქვამდეს, მე მომისმინეთ. ქორონიკონს მონღოლი თურმე ცხოველთა თუ ფრინველთა სახელით იხსენიებენ, უთქვამს მწიგნობარს იოანეს.

I მოქალაქე. (IV-ს) ვერა გავიგებ.

IV მოქალაქე. ეამთავლა რომ არ აერითო, მოუგონიათ უცნაური თვლა: წელი გველისა, წელი ცხენისა, წელი კურდღლისა, წელი ღორისა, მაიმუნისა, წელი ჭაშვისა, წელი ვეფხვისა და სხვა კადვე ვეღარ ვიხსენებ...

I მოქალაქე. (IV-ს) ოფოფი რატომ მიივიწყებს; ჰო, ამიხსენი.

სიცილი

IV მოქალაქე. (I-ს) თუ არ გჯერა, ჯაოხე წინაგნობარ იოანეს, ის მოგახსენებს.

V მოქალაქე. (IV-ს) აკვანში უნდა იწვევ ჭერ კიდევ, ნუთუ არ იცი ვის დაეკითხო, ვისგან ისწავლო უკველივე, რომ მაგ ბნელ გოვრას შუქი მოაფიქრო.

I მოქალაქე. რადა თქმა უნდა, კილას. უთუოლ.

II მოქალაქე. ჰო, კილას, კილას, ჩვენს ძველ ფაღვანს.

VI მოქალაქე. იოანეს დიდი უყენი, ალბათ, სისმარადაც რომ არ უნახავს.

V მოქალაქე. ოქროს ურდოც არა სმენია.

I მოქალაქე. აბა, კილა, გაგვაგებინე, მართლა ასე მიითვლიან ქონდრისკაცები ეამთა დინებას?

კილა. რა მოგახსენოთ, მე ვერას გეტყვით.

VI მოქალაქე. (ვილას) ის მაინც გვითხარ, ნონები რომ გამოათვრე მარტოდმარტომ.

V მოქალაქე. (VI-ს) აბა, რას ამბობ, მოხსნაღვე მტერთან კილა ღვინის როგორ დაღვედა.

VI მოქალაქე. დაღვედა! ოღონდ სულ სწავა განზრახვით.

II მოქალაქე. (ვილას) თუ შეგმობხვევია, გეკეთოს ჩვენს უღირს მტერთან.

III მოქალაქე. (ვილას) ეს მაინც გვთხარ.

კილა. უსჭულუებთან ღვინო არასდროს დამიღვევია...

VI მოქალაქე. (ვილას) იქნებ არ გინდა გამოგვიტყდე, ან უთუოდ გადაგვიწყდა.

I მოქალაქე. რა უცნაური წესი ჰქონიათ მანკი იმ ჩუქებზე.

VI მოქალაქე. (I-ს) რაო, რითი გაგაოცეს, მინდა ვიცოდე. ოღონდ გახსოვდეს, კილა აქ ზის და სიყრუე აღარ გაგივა.

I მოქალაქე. რაღა თქმა უნდა. ყური და-მიგდეთ. სასაცილოა მათი ყოველი ადათ-წესი, მას-პინძლობაც კი. ვიდრე სასმისს მიაწოდებდეს სტუ-მარს უსჯულო, ღვინოს თუღუშუ დაისხამს თურ-მე, შოგ არათოს ჩაყოფს მერმე, ღვინოს პირში ჩაგუბებდეს, კარავში ირგვლივ მიმოასხურებს და თუღუს გვერდით მჭდომს გადაწოდებს. შეინახე თურმე ბავით ეხება სასმისს და მერე იგი გადა-ულოცავს თანამესუფრეს. ბოლოს სტუმართან აღ-წებს თასი, იგიც ახვევ დააწებს ბაგვს და ყოველი-ვე ამის შემდეგ შეუღლებიან თურმე ქამა-სმას.

II მოქალაქე. მართლა ასეთი ადათ-წესი აქვთ, კილა, მონდობლებ?

კილა. აბა, რა ვიცი, მე ვერას გეტყვით. VII მოქალაქე. კილა, შინ წადი, ამათ ნუ უს-მენ.

V მოქალაქე. (I-ს) მერე რა არის აქ „სასა-ცილო“, ვერ გამოიგია.

III მოქალაქე. ვერც მე, ღმერთმანო. I მოქალაქე. ღვინოთ ერთმანეთს წუწავენ-მეთქი, ნაცვლად იმისა, სვამდნენ, ღრეობდნენ.

VI მოქალაქე. დიდი ამბავი, სასაცილოს აქ ვერას ეხედავ.

I მოქალაქე. თქვენ რა, დაყრუვდით თუ გო-ნება სულ დაგიჩივლდათ!

VI მოქალაქე. (I-ს) კილა რახან არ დაგეთა-ნხმა, ნიშნავს, რომ ცრუობი.

I მოქალაქე. (VI-ს) რაო? რას როშავ?

V მოქალაქე. (I-ს) ნუ ფიცებო, გული დაი-მშვიდე. გასურს, მე გაიბზობ, რა აქვთ მართლაც და სასაცილო. იქნებ გსმენია, როგორ იჩრევა სამარ-თალი ოქროს ურდოში.

I მოქალაქე. არა. არც მინდა, რომ ვიცოდე.

IV მოქალაქე. (V-ს) ნუ დაივიწყებ, კილა კვლავ აქ ზის.

V მოქალაქე. პო, მახსოვს, მახსოვს. ყური დამიგდეთ. თუ ორ მომჩივანს შორის დავა ვერ გა-დაწვიტებს, მედს მიანდობენ თურმე სიტყვას მათი მსაჭუნო.

I მოქალაქე. (V-ს) რაო, რას მიედ-მთოდებ-ბი.

V მოქალაქე. (I-ს) თავაზიანი ხარ შენ ფრი-ად. (დნარზეჩებს) ცხელი წყლიო ხავსე ქვაბში თუ-რმე ჩერებში შეხვეულ ტოლი ზომის თეთრ და შავ ქვას ჩაადებენო, მოდევები ხელს ჩაყოფენ მდუ-ღარე წყალში და ცისაც მხედება წილად თეთრი ქვა, იქვე საჭაროდ გაამართლებენ.

VI მოქალაქე. პო, მაგრამ. წყალი ცივი რომ იყოს, რა დაშავდება, ან ტფილი მაინც, ვერ გამოიგია.

VI მოქალაქე. მოდევებმა რომ ხელი ქვაბ-ში არ აფათურონ, რად არ იცინათ, მიკვირს ძა-ლიან.

VI მოქალაქე. ახლა კი ჩავწედი | მათ დიდ სიბრძნეს!

I მოქალაქე. (V-ს) ზღაპარსა ჩმანავ.

II მოქალაქე. ვითხოვ თვით კილას, რა დაგ-ვრჩენია.

IV მოქალაქე. მოასვენებთ თუ არა მო-ხუცს.

III მოქალაქე. კილა ქედმაღლობს.

VI მოქალაქე. მან ყოველივე იცის, მაგრამ თავს არ გვიყარდებს.

II მოქალაქე. (ვილას) ხომ ასეა, ხმა გაგვე-ცი, მართალი გვითხარ, მამად ვეყოფენო.

კილა. (II მოქალაქეს) რას მგეითობები?

V მოქალაქე. თავს იყატუნებს.

II მოქალაქე. (ვილას) ასე იჩრევა სამართა-ლი მონდოლო მოდგმაში? თითქოს ქვაბში ეწებებს მკრიდნენო...

კილა. რა უნდა გითხრა, შვილო ჩემო, საიდან, როგორ! აბა, რა ვიცი...

II მოქალაქე. (ვილას) გადაგავიწყდა? მე ეგ არ მჭედა მონდოლ ასულთან კოტრილი ხომ კარ-გად გახსოვს!

კილა. ეგ ტყუილია.

სიცილი

VII მოქალაქე. კილა, შინ წადი, ნუ აქვეები ლაზღანდარობას.

VI მოქალაქე. სად გაგონილა ეტრო თავის გულსინალებს ამხურებებს. (ვილას გადახედავს).

II მოქალაქე. ეგ მართალია.

V მოქალაქე. (ვილას ვაბრაზებით) გვიამბე რამე, ხმა ამოიდე, ნუთუ ვერ ხედავ, რომ მოვი-წუნიეთ.

VI მოქალაქე. (V-ს) თავაზიანად ელაპარა-კე, შენ, ეი, გეხმის? გონება ასე რამ დაგიხზო, მო-ხუცს უყვირო!

V მოქალაქე. (VII-ს) შენს კეთილ რჩევას არასოდეს არ დავივიწყებ.

VI მოქალაქე. (V-ს) მშვენიერი წესი ჰქონიათ: განგებნასა თუ ბედს გამოქვს მომჩივანისთვის განა-ჩენი; ნუთუ გგონია, რომ ეს მართლაც სასაცი-ლოა.

V მოქალაქე. ეგ კიდევ რაა, უარესს გეტყ-ვით...

I მოქალაქე. (V-ს) კმარა, გაჩუბდი, ნუღარა უბედობ.

VI მოქალაქე. სასაცილო ამბავი თუ გხურთ მოისმინეთ, მე დამაკადეთ.

III მოქალაქე. (VI-ს) ალბათ, გინდა დევი-ზეპირით შენგან ათასჯერ ნაამბობი. ღმერთი არა გწამს?

VI მოქალაქე. თუ მისჭირდათ თურმე ბრძო-ლაში, ძალღებვიით ყმუილს იწყებენ მტრის დასა-ფრთხობად.

VII მოქალაქე ემ, ჩვენ ვლავობოთ, ისინი კი ქვეყნიერებას იმორჩილებენ... ალბათ, იმიტომ, რომ სალაშქროდ თხაზე შექდომას არ თაკილობენ. აი, ეს არის იმითი ძალა...

I მოქალაქე. (VII-ს) თხაზე შექდომას მონობა მიჯობს, ვფიქვავ გამჩენს.

II მოქალაქე ემ, სახლში წავალ, ვიძინებ მაინც; თქვენიან ქაქანიოთ თავი მომზებრდა.

V მოქალაქე. რა უხალისო დღე გავკითუნდა.

VI მოქალაქე. ხუმარა მაინც სად დაიკარგა, სასახლის ჭოროთ თავს გავირთობდით.

III მოქალაქე. რა მოვამული დღე გავკაოუნდა.

პაუზა

IV მოქალაქე. მკვდარი მონღოლი გინახავს, კილა?

კილა. როგორ არა, ბევრი ძალიან.

სიცილი

II მოქალაქე. მადლობა ღმერთს, ხმა ამოლო!

IV მოქალაქე. (ვილას) როდის, ან ვისი მეფობის დროს; მგონი, მაშინ ტახტზე იქდა...

(თითქოს იხსენებს)

კილა. ღამა გიორგი, თამარის ძე.

VII მოქალაქე. შინ წადი, კილა, დამიჭერე, ამითან შენ რა გესაქმება.

IV მოქალაქე. (VII-ს) ნეტა ვინ გკითხავს, ლაპარაკს უშლი, კილას შენგან არ ესწავლება.

კილა. ჩინგის უეფი ურიცხვი ღამეებით შემოსია მაშინ ჩვენს მიწას.

II მოქალაქე. (ვილას) ხომ არ შემოგხვდა სადმე გზაზე ერთ-ორჯერ მაინც.

VII მოქალაქე. (II-ს) გირჩევ გაჩუმდე.

I მოქალაქე. (ვილას) მერე, კილა, მერე რა მოხდა?

V კილა. დავმარცხდით, რადგან შევაწუხეთ მალაღმერთი და „შეგაწუხა ჩუენცა და სირცხვილელ გუყუნა“.

V მოქალაქე. ჩვენს ღამეებს ვინდა უძლოდა მაშინ...

III მოქალაქე. (V-ს). ნუთუ არ იცი, კილა, პო, კილა!

I მოქალაქე. (ვილას) გვიამბე წვრილად, ნუ დავგზარდები.

კილა. რუსუდანის მეფობის ვაჟს, ოდეს იგი ტახტზე ავიდა, იოვანე ათაბაგის ღამეებში ვიყავ.

II მოქალაქე. მოლაღობის ღამეებში არა?

ხმები. ჩუმად, გვიამბოს თავად ყოველი.

კილა. იმასაც გეტყვით, თუ როგორ გახდა მოლაღობა.

V მოქალაქე. ეგ ხომ ჩვენც ვიცით, უკეთესია, სხვა რამ ახალი გაიხსენო.

კილა. რუსუდან მეფე, ღმერთო შემიხრე, მაინც რად გაცხრომას ეტანებოდა და რადგან დაუტყვევო ჩვენ, ღმერთმა დაგვსაჯა და მთავრად და მოგვივლინა ურიცხვა კართი ჭალაღმინი, ხუარანის ბილწი ხოლტანი. რუსუდან მეფემ ათაბაგი დვინს წარავლინა; ხოლო შალვა და იოანე ახალციხელნი აჩინეს მაშინ წინამძღოლებად... ხუარანელთა დახმარებით გარნისა და იქმნა ბრძოლა დაუნდობელი. იმ დღეს დაეცა სუსე დროშა... ღამეებში ჩუენი ხევი იდგა, ნიშანს ელოდა ბრძოლაში ჩაბმის. ქარიანი დღე იყო, მახსოვს, ციოდა კალუც. იოანე ათაბაგი მშლებლებითურთ მითთ დაჰუკრებდა ბრძოლის ველს შუვიდაღ; გვერდით ვედექი.

II მოქალაქე. და გულდამწვინდებით გაცქეროდა თუ ვით უღებდნენ ქართველთა ტომს უსწულოები.

III მოქალაქე. (II-ს) აღარ დააცილი?

კილა. შალვა და იოანე ახალციხელნი მტერს შეეებნენ და იყო ბრძოლა სასტიკი; კარგად გვესმოდა მეომართა შეძახილები, აბჭართ ეღრიალი, რადგან ქარი ჩვენგანა ქროდა... და შუადღისას იმდღე-რა მტერმა. სათა სიმრავლე მათი იყო „ვითარცა ფურცელნი ხეთანი“. შალვა და იოანე შეეუღეს იოხოდუნენ, შყირაკს შყირაკზე უგზავნიდნენ ჩოუბ ათაბაგს. ღამეებში ჩუენი ხევი იდგა, ნიშანს ელოდა ბრძოლაში ჩაბმის.

II მოქალაქე. (ვილას) მხდელი ყოფილა შენი ბატონი, ბრძევი და ბეცი, მტერთან შეხმა ვერ გაუუბდავს!

III მოქალაქე. (ვილას) შენ ხომ იქ იყავ, რას აკეთებდი, რატომ არ იხსენ ბეცარული ვერი.

კილა. ათაბაგმა ხომ... ხალხო, მისმინე, ახალციხელებს უღალატა მარტოდენ შურით და არა შიშით. ველს გაჰუკრებდა, უმოქმედობას თვისას მაშინ მით ამართლებდა, რომ ნაადრევი იყო თითქოს ბრძოლაში ჩაბმა. მართალი გითხრათ, ვერავინ სიტყვა მას ვერ შეხედა.

II მოქალაქე. (ვილას) და ვერც შენი ამას ვერ დავიკრებ!

V მოქალაქე. თავს იკატუნებს. (ვილას გაღაზუნდავს).

VI მოქალაქე. ეტყოდა რამეს, ოღონდ არ სურს, რომ გავიზიხილოს.

VII მოქალაქე. (თავისთვის) დედამბრებავით ჭოროკანობენ! ფუი, ჩვენს ყოფას!...

VI მოქალაქე. კილა ათაბაგს რას მოუთმენდა!

ხმები. კარგით, კარგით, ჩუმად იყავით, მერე, კილა, მოევი, გისმენთ.

კილა. ათაბაგს შურდა ახალციხელთა დიდი ხალხელი, ბოროტმა შურმა წართვა გონი.

II მოქალაქე. (ვილას) რად არ ანიშო ხევი მდგომ ღამეებში ბრძოლის დაწყება, გამოტყდი ახლავ.

V მოქალაქე. (ვილას) ეს ხომ შეგეძლო.

III მოქალაქე. (ვილას) მოლაღობა ხარ შენც, ჩუენო კილა! იმე გამოდის!

კილა. იმ დღეს ყოველი ჩვენთაგანი მტრის მეკავშირე გახდა ნაუღვალად. ოღონდ ეს მოხდა ჩვენს

უნებურად. გვიან შევიტყუეთ იოანე ათაბაგის ბნელი ზრახვისა!

III მოქალაქე. (ვილას) მერე, მერე, მერე რა მოხდა.

კილა. სულტანმა შალვა დაატყუევა, აიძულებდა სჭულის დაგდებს, მაგრამ ამაოდ. ბოლოს მოკლა და შეირაცხა იგი წმინდანად. ხოლო მღვთაღვარე იოანე ახალციხელი უსჭულოებმა კვით მოკლეს მანა.

II მოქალაქე. ეს საიდანა შეიტყუე, კილა! იქნებ აგური ჩასცხეს თავში.

III მოქალაქე. ანდა დღობი.

V მოქალაქე. ან შინდის კეტი; (ვილას) ნუ იტრუბს! ნუთუ ღმერთის არ გეშინია?

VI მოქალაქე. (ვილას) ის მოღალატე ათაბაგი? გაღორჩა სიყვდილს!

კილა. მონასტერს ბერად აღიყვაცა იგი ფარულად და მიიყვალა დიდი ხნის შემდეგ.

V მოქალაქე. (ვილას). რად შეარჩინე ზღვა სისხლი ხალხის, ეგ არ შეგშვენის.

კილა. თვით უფალმა დასაჯა იგი, როცა ღალატი ჩაადენინა.

IV მოქალაქე. კილა უნდა დაეინწინა მთავარსარღლად რუსუდან მეფეს.

II მოქალაქე. რაღა თქმა უნდა, ბრძოლასაც დასტურ მოიგებდა.

VI მოქალაქე. მაშინ ხომ კილას უღალატებდა იოანე ათაბაგი!

IV მოქალაქე. ეს კი ვეღარ მოვიფიქრე. არა, კილას ვერ შეებდავდა.

III მოქალაქე. (ვილას) კიდევ რას გვეტყვი, რას გაიხსენებ?

I მოქალაქე. ის იოანე ათაბაგი, მგონი, მამაა ჩვენი ავგ ათაბაგისა! (ვილას) ეს ხომ ასეა?

კილა. ჰო, ასეა. ავაგი მხნედ და უშიშრად ებრძვის მონღოლებს. ღმერთო, ნუ მოაკლებ მას ძალასა და გამბედაობას, იგია ჩვენი მფარველი და ჩვენი ქომაგი. ისიც მსმენია, ერთხელ თურქნი რომ შემოეწყვენ ავაგის ციხეს. გაგრძელებულა ალყა დიდხანს. თურქთა სარდალმა, რომ გატეხა გარსემორტყმულნი, შიკრიკის ხელით ავაგს ღვირო შეუგზავნათ თურმე ციხეში და შეუთვალა — ვერ შემოგადრე სასმელად წყალი, რადგან ვიცო, ღვირო მეტად უსასიზო თქვენში. ავაგს იმე შეკრიკის ხელი თურქთა სარდლისთვის ცოცხალ-ცოცხალი ორჯული გაუგზავნია. მტერს თურმე ალყა მოუხსნია და ნირწამხდარი გაბრუნებულა.

IV მოქალაქე. მე როგორც მიიბრეს, ავაგს წინატი გაუგზავნია.

II მოქალაქე. რამდენჯერ იყო მარტომდარტომ თავისი ღამქრით დაამარცხა უსჭულოები.

III მოქალაქე. ავრე აბზოუნ.

V მოქალაქე. აზგიაღებუნ.

VI მოქალაქე. არა მგონია გვირად მონათლეს თურმე მტრებმა.

II მოქალაქე. მონაქორისა ჰავს ეს ყოველი-33.

VII მოქალაქე. დიდი გმირია დღეს ავაგი! და

მის მხარდამხარ იბრძვის ეგარსლან ბაქურციხელიც ჩვენ კი ვუბეღობთ დედებრებო!

I მოქალაქე. მამა გამცემი და შეილი — გმირი, თავდადებული, რას გაარჩევ ამ ქვეყანაზე. (VII-ს) შენ კი ბრძენო, შეგიძლია ავაგს ეახლო, სანამ დროა... ერთი წინამძღოლს ელოდებო...

V მოქალაქე. (ვილას) შენ იცნობ, ავაგს? კილა. ბევრჯერ მინახავს, ესაა და ეს.

VI მოქალაქე. (ვილას) მამის ღალატი არ ადარდებს?

კილა. არცა აუგად იხსენიებს და არცა კარგად, ასე ამბობენ.

III მოქალაქე. (ვილას) უნდა ხშირად მოინახულო, კეკუა ასწავლო, ნუ იბღნიძება და პირველობას ნუ იჩემებს. დაგიჭრებს გონიერ მოხუცს.

კილა. ავაგს ჩემგან რა ესწავლება...

III მოქალაქე. ის, რომ მტერს ნუ აღიზიანებს ხმლის უაზრო აქნევ-დაქნევით. ეგაც არ იყო, მას არასდროს აღარ ვენდობი.

II მოქალაქე. (III-ს) ჰო, მაგრამ რატომ?

III მოქალაქე. ნუთუ არ გახსოვთ ქალაღიღინი რომ ესაუბრა ფარულად ბევრი.

VI მოქალაქე. მეც გამოგია, რუსულად მეფის შერთვა სურდაო, თითქოს, უსჭულოს.

V მოქალაქე. ავაგის პირით შეუთვლია თვისი განზრახვა.

III მოქალაქე. შეეუბათო ერთობლივი ძალით მონღოლებს.

VI მოქალაქე. ავაგი რატომ ამოირჩია სამოციქულოდ.

I მოქალაქე. ალბათ, იცოდა მოღალატის შევლი რომ იყო.

III მოქალაქე. (II-ს) მერე რა მოხდა?

II მოქალაქე. რუსულად მეფემ დაიწუნა სულტანი საქმროდ, შეაბედა და უარი უთხრა. (ვილას) ხომ ასე იყო?

კილა. ჰო, მართლს ამბობ. სულტანი ამან გააბოროტა და მოახრა ქვეყანა ჩვენი. და ტფილისიც აიღო მერმე შიგ მყოფ უნდო სპარსთა ღალატით. მოარღვია ეკლესიანი, მოიღო ხატი ყოვლად წმიდისა სიონისა და დასვენა ხიდსა ზედა, და „რომელი არა ნერწყვიდა, მოკვლიდა“ იქვე. ის დღე მე ახლაც თვალწინ მიდგას...

III მოქალაქე. (ვილას) სულტანის ციხეზე ეთხოვე, ალბათ. ხატს რამდენჯერმე.

V მოქალაქე. არა, კილამაც მიაფუროხა და სიცოცხლე დაინარჩუნა. მიტომაც აქ დგას.

IV მოქალაქე. კილა ხატს არ მიაფუროხებოდა...

VI მოქალაქე. როგორღა დღეს ცოცხალი.

II მოქალაქე. ეგ ყვენსა მიაფუროხებოდა ერთ-ორჯერ მაინც.

VI მოქალაქე. ავაგსაც. ალბათ, უკეთური მაკნელობისთვის.

I მოქალაქე. (ვილას) იმ დროს ქუთაისს გაიხიზნა რუსულად მეფე, თუ არა ვიდები.

კილა. და მხარგრძელ გოქას ტფილისის დე-

ვა უბრძანა მაშინ, „არა იყურასო მტერმა სადგურად“, რაი აღსრულდა...

VI მოქალაქე. (ვილას) შენ სად იყავ, რას აკეთებდი.

II მოქალაქე. იქა და ცეცხლზე ხელ-ფეხს ითხოვდა.

VII მოქალაქე. კილა, შინ წადი, შინ, დამიჭერე.

V მოქალაქე. (ვილას) მერე, მერე, მერე რა მოხდა.

კილა. მონღოლები არას ავებდნენ მიწდობილთა. რუსუდან მეფემ „სცნა რა სიმტიცე პირის თათართა“, სთხოვა მეფედ დავითს დავით, ძვი თვისი.

II მოქალაქე. დავით ლაშას ძე, მგონი, უკვალოდ გადაიარაგა.

IV მოქალაქე. ამბობენ, რომ ცოცხალიაო.

VI მოქალაქე. მეც ასე მიიხრეს, სადღაც ჭურღელში ჩაადგინო უსჭურღლებმა.

V მოქალაქე. რუსუდან მეფის „წყალობით“, ალბათ.

ი ც ი ნ ი ა ნ

I მოქალაქე. სულტანს თურმე წიგნი მისწერა, თავის სიძეს, რათა მოეკლათ დავით ლაშას ძე, შენს ცოლს ანუ ჩემს ასულსო ჰყვარობს ჩუმალო.

IV მოქალაქე. რომ ტახტზე თავისი ძე დაცხვავ? (ვილას) შენ გკითხვები.

კილა. ჰო, ასე იყო. მეფე რუსუდან იყო განცხრომის დღენიდაც თათართ მისვლამდე, ღმერთმა დაგვასჯა და მონღოლნი შემოგვისია. მერე „შესძინა ბოროტს ბოროტი“, დავით ლაშას ძე სასიკვდილოდ გაუწერია. და დღეს არღარა იპოვების ქართველთ მეფეთა ნათესავი... ღმერთო, გვიხსენი.

I მოქალაქე. (ვილას) დავით ლაშას ძე ცოცხალიაო, არა გჭერა?

კილა. ეჰ, ვინ იცის, უფალმა უწყის...

III მოქალაქე. (ვილას) შენ კი აქ ზიხარ და არ ადებებ.

V მოქალაქე. (ვილას) არა გრცხვენია?

VII მოქალაქე. (ვილას) შინ მივდივარ, არ წამოიყვები? ცოტა ხნის წინ ძმა გკითხულობდა.

II მოქალაქე. კილა, გატყუებს. (VII-ს) შინ რა აკეთოს, რას შეუჩნდი!

VI მოქალაქე. ჭუმარა მოდის, კარის ხუმარა!

II მოქალაქე. აბა, კილა, მაგრად დაუხვდი!

I მოქალაქე. იქნებ, ახლა გავერთოთ მანც.

შემოდის ჭუმარა

ხუმარა. ვესალმები კაცთა მოდგმის უმრავლესობას, ანუ ბრბოს, ხროვას, უტვიჩო და მოყაყანე ჭოგს.

I მოქალაქე. (ხუმარას) რახან ბრიყვი ხარ, აღარ დაგჭი.

II მოქალაქე. (ხუმარას) გამოისყიდ დანაშაუ-

ლი ჩვენი აუგად ხსენებისათვის; მოვიწყნეთ, ვინდლო გავგართო.

ხუმარა. კილას სალაჰი, ბრძენთაბრძენსა, რაინდს უძღვევს. გამკვირებია პირუტყვებში მჭდობარს რომ გხვდავ.

I მოქალაქე. (ხუმარას) შენ ეი, ფროზილადი!

II მოქალაქე. (ხუმარას) სასახლეში ხომ არ გგონია, უტვიჩოვ, თავი!

ხუმარა. (ვილას) ბრძენისთვის ხომ დრო ძვირფასია უკვდილზე... ერთი მიიხარო, მკვდრები უფრო მეთია ქვეყნად თუ ცოცხლები, გააგებინე.

III მოქალაქე. (ხუმარას) კილას დღეს ვერ აიყოლები!

VI მოქალაქე. (V-ს) თუ წაგაჩხუბეთ. იქნებ, ამითი კინელაობით გავერთოთ მანც.

კილა. (ხუმარას) — აბა, რა გითხრა, უფალმა უწყის.

ხუმარა. (ვილას) ნუთუ, ცხაა ბრძენის სასუხი.

VII მოქალაქე. (ვილას) რად არ მიჭერებ, გუბნები შინ წადი-მეთოქი.

ხუმარა. (ვილას) თუ გამოიცნობ, ფილოსოფოსს გირწოდებ მაშინ. იოლნე, მკვდრებში ამ პირუტყვებს თუ არ მიიხვლი, მოტყუდები, დამიხსოვრე!

I მოქალაქე. (ხუმარას) ღმერთს უმაღლოვ, რომ ხუმარა ხარ, გესმის თუ არა!

ხუმარა. (ვილას) სასუსს მოველი. (I მოქალაქეს) ვის მიმართავ შენ ამ სახელი!

I მოქალაქე. (დანარჩენებს) თითქოს ვერ ხვდება! (ხუმარას) უნდა გასოვდეს, სასახლის კარზე ითმენენ მხოლოდ მსგავს თავხედობას, აქ კი არა უკვართ უზენა ღმერთს და ქარაგმები. თორემ აი, ჩველად რა გელის (ხეს დანახვებს), გამოხსიკული მსხვილა ბაწარი.

ხუმარა. მე ხომ ხუმარა აღარა ვარ!

I მოქალაქე. ოჰო! ხელობა გესირცხვილება, შეგძულებია. ავაგვიეთ ხომ არ ისურვე უწინამძღვრო ერს; იქნებ, ისინა განსაცდელისგან საქართველო; იქნებ, ხუმარა უკეთ შესძლებს აღასრულოს, რაიც, ალბათ, ტახტის მფლობელს მოეთხოვება.

ი ც ი ნ ი ა ნ

ხ მ ე ბ ი: იქნებ, იქნებ, ალბათ, აჭობებს, ნურც გაიკვირებ!..

ხუმარა. უმეფო და უსახლო ხუმარა აბა ვის გაუფრა; ენაკვიბიტი დავრჩი მხოლოდ. რახან ხუმარა აღარა ვარ, ეს იმას ნიშნავს, რომ აღარც ერი არსებობს უკვე.

ს ი ც ი ლ ი

II მოქალაქე. (ხუმარას) ვითომდა, რატომ! ხუმარა. რადგან ხუმარა ტახტის ახლოს იქნეს უნდა; მე კი რატომღაც ქვაზე ჭდომა მიწევს მინდორში, ანდა ქუჩაში, უხმოდ, უსიტყვოდ. მეფის ტახტზე კი ახლაბუდას მოკვარი თვალში! ხომ გასაგებად ვლაპარაკობ.

I მოქალაქე. ნულა იყოხავ! ხუმარა. (წამლურებით) ხუმარა რალა ხუმა-

რაა, თუ მეფე არ ეყოლება, მეფე რაღა მეფეა, თუ ხუმარა არ ეყოლება, ხალხი რაღა ხალხია, თუ მეფე არ ეყოლება.

მეფე რაღა მეფეა, თუ ხალხი არ ეყოლება!
(მე.მარლა) და ამის შემდეგ ხუმარად უნდა ვიწოდებოდე? არა მგონია. მეფე რუსულად როს მიიძევადა, მეც საქაოლ ვაეუზაუდე და იქ ვიქნები, ვიდრემდე ხელს ღირსეული ტახტს აბლაუდას არ მოაშურებს!

I მოქალაქე. (ხუმარას) ლოდინი დიდხანს მოგიწევს, ალბათ.
ხუმარა. რა გაუწეოა, თუ ამისი ღირსი ეყოულივარო.

II მოქალაქე. (ხუმარას) მე აღარ ვიცი, რა გიწოდო დღეის აქედან.
ხუმარა. ავი ვითხარით, ენაქვიპატი. ხუმარები თქვენი ხართ მხოლოდ. მერე რამდენი!

I მოქალაქე. (ხუმარას პანდურს ამოკრავს) ჭერ ეს იქმარე.

ხუმარა. კილამ შევითხვა დაიწუნა და აიტიომ სდუმს. (I მოქალაქეს) იქნებ, ამოხსნა სხვა გაიკუნა, აატივს თუ დამდებ და გაიარებნი. შენ ვეუბნები.

I მოქალაქე. (ხუმარას) შხაღა ვარ, ქუა რამ გასწავლო.

ხუმარა. (I მოქალაქეს) აბა, მითხარი — ომი მტე სიკვიდის ბადებს ქვეყნად თუ მშვიდობა უფრო მტე ბუმს. კარგად დაფიქრდი.

III მოქალაქე. (I-ს) თავი გაბია და უპასუხე.

I მოქალაქე. რეგვენი ბრძეველს გეითხავს მუდამ.

(ხუმარას).
არ დამითვლია. ეგ შენნაირ უტვინოებს ეცოდინებათ.

II მოქალაქე. აკენის ბეშვიც კი, ალბათ, უკეთ უპასუხებდა.

I მოქალაქე. (II-ს და VI-ს) — თქვენც ამისი ქეუნიანი ხართ! (ხუმარაზე უთითებს) შეგიძლიათ დღესვე შეუდგეთ ბუმების დათვლას.

ხუმარა. რატომ ამტყუნებთ, არც თუ იოლი დასათვლელია! ეს კი ვიცი, კაცუნები მშვიდობის ეამს რომ შრავდებიან, იჩეკებიან...

I მოქალაქე. (ხუმარას) შენს ბოდვას უფროს თუკი დავუგვდებ, ომი უნდა ვინატიროთ ყველამ. ასე გამოდის.

ხუმარა. (I მოქალაქეს) გამოიცანი!

VII მოქალაქე. მართალს ამბობს! გავიბურტყებოთ და, საშველი, იქნებ, დაგვადებს.

II მოქალაქე. (ხუმარას) რა დამავდება, ცრთხელ მტე გეითხო, შენ იქაქანო, მე — მოგისმინო. მინდა ვიცოდე, ლერწმით მუხის წამოქცევა თუ შეიძლება.

ხუმარა. ქოსა როს თავს წამოაჯდება წერეთლ-ვაშანის, ნუ გაიკვირებ, ძე მგელი რომ ვართხამ დაქაბნოს.

II მოქალაქე. (ხუმარას) ვერაფერს ვხელები. ალბათ, რაღაც ბრძნული იზრახებ.

ხუმარა. (II-ს) შენც იცი, შიში კაცს გამაგრებდა და მონად აქცევს.

II მოქალაქე. არ გედავები.

ხუმარა. პოდა, იმ შიშმა მინდგობის ვირთხა ფესვმაგარ მუხად შეგატყვნა; საყუთარ თავს კი ლერწამს უწოდებ.

I მოქალაქე. კმარა ვხედობა. (ხუმარას) უკეთესია, რაზან ვერ გვართობ, სასახლის კარის კრული ამბედი შეგატყობინო.

V მოქალაქე. (ხუმარას) კილას შენ დღეს ვერას დააკლებ.

III მოქალაქე. (ხუმარას) სჯობს აბლაბუდით მოქსოვილ ტახტზე გვეკორაო.

II მოქალაქე. თუკი გსურს თავი შეგვაყუარო და აღარ გიმტროთ.

ხუმარა. უაზრო ხორბოსს თუ დედაბრული კორიკანბა ამქობინეთ, რა გაეწეოდა.

I მოქალაქე. (ხუმარას შექარით) — გაფრთხილებ ისე: მოედანზე ხარ, აქ სასახლე ხომ არ გგონია!

ხუმარა. (I მოქალაქეს) მოედანსაც იგივე ფასი აქვს, რაც დღეს სასახლეს...

I მოქალაქე. (ხუმარას) ჩემგან სარუქარს მიიღებ ისე?!

ხუმარა. მანვე უყენი ურდოში იხმობს ავაც ათაბაგს. აი, ესაა სასახლის კორი; კმაყოფილი ხართ?

III მოქალაქე. რა მოეცატრა მისი ურტყულოს.

ხუმარა. დიდად მხნედ ებრძვის თურმე მონღოლებს თავის მამულში, წელს რამდენჯერმე განუდევნია ქოსების ჭოგი; ამან უყენი განარისხა, მუქარით უთოლის ავაც წარსდგეს ოქროს ურდოში; და თუ ურდოსს არ მოიშლის, ურიცხვი ქარით საქართველოს შემოესევა ქვა-ქვაზე რომ აღარ დატოვოს. ყოყმანის შემდეგ ათაბაგს წასვლა გადუნწევტოა.

I მოქალაქე. რაღაც არ მჭერა ეგ ამბავი.

ხუმარა. თავდაპირველად ყველა ექვობდა, რაკი აბსოვდათ, მისი მამა გამცემი იყო და მოღალატე. მაგრამ ამ დღით თავად ვნახე ავაცის სახელი წასასვლელად ეშხადებოდა. და გული დამწვდა, რადგან ვხედავდი უკანასკნელად.

I მოქალაქე. (ხუმარას) ვინ მიყვება ურდოში ავაცს.

ხუმარა. ცოლი გუნცა და ხუაშაგ, უღამაშესი ასული თვისი.

V მოქალაქე. რომელსაც ბერტვის, მგონი, ეგარსლან ბეურტიხელი!

II მოქალაქე. (VI-ს) შენ სცდები, ალბათ. ხუაშაგს მკვარობს ათაბაგის უმსამჯესი სარდალი ბეშქენ.

ხუმარა. (II და V მოქალაქეს) ორივენი მართალი ხართ; ორივენი ავაცს ურდოში მიჰყვებიანო.

VI მოქალაქე. რომ სასიამოროს ერთგულედა დაუღადსტრონა.

ხუმარა. (VI მოქალაქეს) — გამოიცანი!

V მოქალაქე. ეს ის ბეშქენი ხომ არ არის, ახო-

ვანი და ბუმბერაზი, მუშტის დარტყმით ხარს ხერხემალი რომ ჩაუმტვრია.

ხუმარა. სწორედ ის ვახლავს.

V მოქალაქე. თუ ასეა, ეგარსლანი ფუქოც-ნებას გამოთხოვოს.

ხუმარა. (V მოქალაქეს) შენ ასე ფიქრობ? არავინ იცის, მუშტი უფრო ყოვლისშემძლეა თუ ტყინი კაცის.

III მოქალაქე. (ხუმარას) თუ მაგ სიტყვებს ოქროს ურდოში გაიმეორებ, უშალ, ვიდრე თავს წაგაკლიდნენ, დარწმუნდები, რომ ბრავი ყოფილხარ.

ხუმარა. (III მოქალაქეს) ყვენს ყოველი ეს გაანინა და ამიტომაც, თუ მასთან მოვხვდი, აღბათ, სხვა სიტყვებს დავუწუებ ძებნას. ჩემი ნათქვამი იმათ ეხება, ვისთვისაც დმეროს მუშტი თუ არა, ტყინი მაინც უბოძებია. შენ აქ არაფერ შეუაში ხარ...

I მოქალაქე. (ხუმარას) კიდევ ვინ მიპყვება ავგას ურდოში.

ხუმარა. სასახლის კარის მეჩინიბე იმონ ქობულაშვილი და რამდენიმე უშა.

II მოქალაქე. (III-ს) რით ვერ გაიგე, რომ დაგცინა.

(ხუმარაზე უთითებს).

III მოქალაქე. მე?

II მოქალაქე. პო, შენ.

III მოქალაქე. აი, ამ ხუმარამ? რაღაც არ მახსოვს.

II მოქალაქე. (III-ს) ახია შენზე.

III მოქალაქე. თუ ასე იყო (ხუმარას პანდურს ამოკრავს), ჩემგანაც მიიღე ძღვენად მცირე და რამ საჩუქარი.

VII მოქალაქე. (III-ს მუქარით) თუ ერთხელ კიდევ თითს დააწუნებ, პაუხს მე გაგცემ.

II მოქალაქე. (III-ს) რაბეს ვაივადეს!...

I მოქალაქე. (III-ს) შენ გემუქრება!

V მოქალაქე. (III-ს) და შეურაცხყოფს!...

III მოქალაქე. მე?

II მოქალაქე. (III-ს) პო, შენ, შენი შენ, ყუყრო!

III მოქალაქე. თუ ასეა... (VII მოქალაქეს მიუახლოვდება) მომიხადე ახლავ ბოდიში.

VII მოქალაქე. (III-ს) თუ შემინდობ, სახეს შენსას ზატად გავიხდი.

III მოქალაქე. (VII-ს) დე, აგრე იყოს.

სიცილი

VII მოქალაქე. (დანარჩენებს) თქვენ თითის-ტარით ძაღს უნდა რთავდეთ მუდამყამ.

I მოქალაქე. მეთისმეტია!.. (VII მოქალაქეს) მსურს დავრწმუნდე ხმენა მლაღატობს თუ...

VII მოქალაქე (I-ს აწუვეტრინებს) ნუ იფხორები! ხუმარაში ხომ არ გეშლებია...

I მოქალაქე. (VII-ს ხუმარაზე უთითებს) თუ არ ვცდები, ეს უნდა იყოს, (ხუმარაზე ხელახლოვდება) ყამს) რომელსაც თითი დეაწუნეს!

ხუმარა. ის, ვინც ჩემზე ხელს აღმართავს, კეუახსტი უნდა იყოს მშვიერ თხასავით.

I მოქალაქე. (ხუმარას ისევ გააბრტყავს და VII მოქალაქეს გამომწვევად გადახედავს) — შენს მზარეულს რაღას უწოდებ მაშინ, მინდა ვიცოდე.

სიცილი

ხუმარა. (ბრბოს გადახედავს) სასწაულს ვხედავ. უპატრონო ბატებიც რომ სიცილს ღამობენ, ქუქყანი, ჩია ბატები, აქოთებული ნეხვით ნაზარდი...

I, II, III, IV V და VI მოქალაქე ხუმარას მივარდებიან და დაუზოგავად სცემენ.

ქილა. ვაიმე, რა ექნა... (VII მოქალაქეს) უშველე რამე...

ხუმარა. (ყვირის) მე ხუმარა ვარ! ხუმარა ვარ! მე ხუმარა ვარ! რად გავიწვდებათ, რომ ხუმარა ვარ!..

ხუმარას ისევ დაუზოგავად ურტყამენ

ხუმარა. (ყვირის) მე ხუმარა ვარ!.. (ტირის).

II მოქალაქე. შეჩერდი! იმონი მობრძანდება, სასახლის კარის მეჩინიბე!..

ბრბო თავს ანებებს ხუმარას, იცინიან.

I მოქალაქე. (VII-ს ნიშნისმოგებით) მზარეული სეირს შეაჭურებდა!..

VII მოქალაქე. ქალაჩუნები!..

ხუმარი. რაო, რაო?! რა წამროშა!..

ქილა. (რამდენიმე მოქალაქე ხმალს იწიშვლებს) ღმერთო, გვიხსენი! მტრის მოსასპობად მოსაქნეე მახვილს ერთუროს ვუღერებთ!.. რას ჩაღიხართ, გონს მოეგეთ!.. დაიწით უჯანი!..

შემოდის იმონ მეჩინიბე

V მოქალაქე. (იმონს) შენზე ამბობენ, რომ ათაბაგს მიპყვებაო მანგუ ყუენთან. ეს მართალია?

იმონი. პო, მართალია.

VI მოქალაქე. (იმონს) აღბათ, იმიტომ, რომ შენც ავგის ასულს ეტრფი...

II მოქალაქე. (იმონს) უღამაზეს ასულს ხუაშაგს.

IV მოქალაქე. (იმონს) რომ სასიამორომ შენ შეგიყვაროს.

I მოქალაქე. არა, პირიქით, შენ — ხუაშაგი.

სიცილი

I მოქალაქე. (იმონს) მალე ეგებ, ტაბრცხელთ იგლო, ოღონდ გირჩევ, საჩინიბეს მუკალ

სუნს შინც ნუ დაივიწყებ, რათა კაცობა შეგარჩეს ოდნე, ახლა კი, იქნებ, გავგართო რამით.

იმონი. (I მოქალაქეს) როგორ მიზღავდი (ხმაღლი იშვილებს).

I მოქალაქე. (იმონს ხმაღს დაადგებინებს, წიხლებით სცემს და გამოწვევად გადახედავს VII მოქალაქეს) — ქალაქუნებთან მახვილს იშვილებს ის, ვინც თავად ქალაქუნაა..

(იმონს ისევ წიხლებით სცემს).

ქილა. რას სჩადით, შვილიწო.. ღმერთო, მაღლო..

(VII მოქალაქე I მოქალაქეს შივარდება და სილას გაწწის, შემდეგ ორივენი ხმლებს იშვილებენ და ერთმანეთს შეებრაძლებიან).

შემოდის ბეშქენი

ბეშქენი. ჩააგეთ ახლავ მახვილები! ჩააგეთ-შე-თქი!

I და VII მოქალაქე ბრძოლას შეწყვეტენ.

I მოქალაქე. (ბეშქენს) შენ შეიძლება ხარს ხერხემალი ჩაუშვტარიო, მე კი მახვილს მაშინ მოვიკიწე, როცა თავად მომესურვება. შეგიძლია კამჩთანაც მოსინჯო ძალა, ვინ იცის, იქნებ შენ გაუვართო.

(ისევ ბრძოლის გაგრძელებას აპირებს).

ბეშქენი. (I მოქალაქეს მათრახს გადაუღერს) რაებს როშა, უმეცარო.. სიცოცხლე ხომ არ მოგბეჭვებია!

I მოქალაქე. (დანარჩენ მოქალაქეებს) მას ჩვენზე ბატონობა სურს, მას ჩვენზე ბატონობა სურს.. (ხმლით მივარდება ბეშქენს). მას ჩვენზე ბატონობა სურს!

ბეშქენი. ჭერ მათრახით იგერიებს I მოქალაქეს, შემდეგ, როცა I მოქალაქეს II, III, IV, V და VI გვერდში ამოუდგებიან, ხმაღს იშვილებს და მარტომდართო იბრძვის მანამ, სანამ VII მოქალაქე არ მიეშველება. ამის დანახვან I მოქალაქე და მისი მომხრეები განრისხდებიან და გამეტებით შეუტევენ ბეშქენსა და VII მოქალაქეს.

I მოქალაქე. (VII-ს) სახახლის ჩაშუშო, ახლა ვეღარადა წამიხვალ..

ბეშქენსა და VII მოქალაქეს იმონ შეეჩინებ მიეშველება.

ქილა. ღმერთო მაღლო, რას მოვეწწარი..

ბეშქენი I მოქალაქეს კლავს; ბრბო აღშფოთდება და უფრო მეტი გახლებით ებრძვის სარდალს.

ხმები. სიკვდილი ბეშქენს და მის ჩაშუშებს! სიკვდილი!

სიკვდილი! ჩაქოლოთი ჩაქოლოთი! ძმა მოგვიკლა და შეგობარო ჩაქოლოთი, მოღელათ!

ქილა. ღმერთო, ვეჩხენ განსაცდელისგან!.. შეჩერდით, შეჩერდით!

(ბრბოსკენ წასვლას დააპირებს, ხუშარა წინ გადაუდგება და შეაჩერებს).

II მოქალაქე. (VII-ს) ეხეც შენი

(დაჭრის).

ხუშარა. (ყვირის) კათალიკოსი! კათალიკოსი! დორათოს კათალიკოსი!

ისევ გახლებით იბრძვიან, არავის ენძის ხუშარას ყვირილი. შემოდინ დორათოს კათალიკოსი და დიაკვანი).

კათალიკოსი. (დიდი ხმით) ქრისტეს სჯულის მგომბელწო!

ბრძოლა წყდება:

ყველანი უძრავად დგანან.

კათალიკოსი. უფალი იყოს თქვენი განმყოფავი!

ღ ს უ რ ბ ტ ი

დარბაზი ავაგის ციხე-კოშკში.

შემოდინ: ავაგი, გუანცა და იონან მწიგნობარო

გუანცა. (ავაგს) გემუდარები, ბატონო ჩემო, გადაიფტრო გამგავრება; ქშარი ხარ ჩემი და ერთადერთი ასულის მამა, ეს მამბედინებს გავაფრთხილო და დაგიშალო უსჯულოებს ეახლო თავად.

ავაგი. დაგიჩრებდი, უეთესს რომ მიჩრევდეს რასმე, რადგან შენც იცი, რომ მე წასვლის არ ვიყავ მომხრე. ახლა კი რა ვქნა, ყვენის ლაშქარს მართომდართო ვით ადუღდებო, მხარს არ დამიჭერს, მჭერა, შანწე, და არცათუ ვარამ გაველი; გრიგოლ სურამელს და გამრეცილს ბრძოლა უაწროდ მიუწნევიათ; იგივეს ფიტრობს, თურმე, რაკის ერისთავიც... მტერს ვებრძოდით და კიდევ ვჯობდით დღემდე მწნეობით, ალბათ იმიტომ, ჩარი ყვენის მხოლოდ ათქერ ქარბობდა ჩვენსას... ახლა კი...

ახლა სასაცილოა ომზე ფიტროც; უთვალავი, აურაცხელი ლაშქარი მტრისა თითის დაქწევას ელოდება მბრძანებელისას, საქართველო ერთიანად რომ მოაოზროს.

გუანცა. და მით უფრო ვყვირობ ფრიალ, ბატონო ჩემო, განა რას გვარგებს გაბოროტებულ მტერს ეახლო.

ავაგი. იქნებ, გული მოვუღუბო ყვენს; ღვთის წყალობით გამოლაშქრება გადაიფტროს...

გუანცა. ერთობ საეჭვო იმედია.

ავაგი. და ერთადერთი.

გუანცა. არის სხვა გზა, ბერჭერ ნაცადი და უფრო სანდო.

ავაგი. რომ დავემოყვროთ უსჯულოებს! გვიჯობს სიცოცხლე მოვეწწარათო საყუთარ თავსა.

იონან. ძნელბედობის ეამს ხომ სჯულით ბევრგზის დავვიღვია, ქვეყანაცა და მასთან ხალხი მოსპობას რომ გადაგვეჩინა. ვაიხსენე, დიდო ბატონო, სასულტანოსთან დამოყვრება აშკობინა რუსულან მეფემ, როს იქორწინა ტულარლის ძესთან.

გუანცა. კარგად მახსოვს, ასული თვისი სულტან ეი-

სადნის მიათხოვა. და მხოთვად მისცა აწყური (ავაგს) ოცი წლის წინათ მოხდა, ვგონებ, ეს ურველი, არ გაგონდება?

ავაგო. რაღა თქმა უნდა. ოღონდ, ნურც იმას დაივიწყებ, იმავე სიმეზე ილაშქრეს მონღოლთა და იძულებით „წარჩინანეს ქართველნი სრულად“. ჩვენი ლაშქარი მხნე იბრძოდა... შორს, უცხოეთში, იბრძოდა სხვისთვის... ვაი, ჩვენს ბედს, და, მონღოლთა იოლად სძლიეს უიადინს!..

იოანე. ისე ვწახდით, მტერს ვებმარებოთ სხვათა ქვეყნების დასაპაჟობლად, საყოთარ თავს კი ვერას ვუყუებით...

ავაგ. ღმერთო მალალო... სამწყსო შენი დაეცა და გაუღაბურდა, მოხედე მას და ისინი იგ...

იოანე. ასეთ დროს მტერთან დამოუყრება სჯობს მაინც, ბატონო.

ავაგო. რა მოუტანა ამ დამოუყრებამ მეფე რუსულანს! მიწას ქართულს მონღოლები ისე ჩაგანან, ვით შემოღგომით მინდვრის ვირთხები.

იოანე. რა მოგველის, თუ ურდოში მსუკერად გიხმობენ, ვინღა იქნება პატრონი ქვეყნის.

გუანცა. (ავაგს) შენი ოჯახის!

ავაგო. ბევრჯერ მსმენია, მონღოლები მამაცურ ქტევას ათუყვანებენ, პატივს სცემენო.

იოანე. ეგ მართალია, მაგრამ რაკი მათი ლაშქარი შენ მრავალჯნის უუჟაქციე, დაქრილ მგელივით გააბოროტე ყენის გული, მამაცს აწლა ლაჩრისგან ვერ განასხვავებს.

გუანცა. (ავაგს) შეისმინე, ბრძნული რჩევა იოანესი, მუღარა ჩემი.

ავაგ. ხუშაგი რაღას ამბობს, ერთადერთი ჩემი ასული.

გუანცა. ლოცვად დეარდა, ღმერთს ევედრება გადაიფიქრო საბედისწერო განწარხულება.

იოანე. დაფიქრდი, ავაგ, საღად განსაქე; ნუ გაიოცებ ეგ თავგანწირვა ხალხმა ლაჩრობად რომ მონათლოს.

ავაგ. ლაჩრობადო, შენ მეუბნები?

იოანე. დიახ, ბატონო. ბრძნეთ უთქამთ ძველად, თავგანწირვას ხშირად შიში ბაღებო დიდი.

ავაგ. სო, იოანე, რარიგ მატკინა გული შენმა მკვახე სიტყვებმა. მწიგნობარი ხარ, მითომაც უნებნობ ცივი გონებით, ურდოს მივდივარ მხოლოდ ქვეყნის გადახარჩენად. არა არის რა დეფარული უფადლისათვის.

იოანე. „ცხვარი უმწყემსოდ ვის დაუგდია“, ხშირად მსმენია, ავაგ, შენგან მე ეს სიტყვები.

ავაგ. ნუთუ არ გსურთ, რომ შეისმინოთ: დღემდე ყენი ნონის გჯუნღია მცირედი ჭარით ჩვენს დახარბევად, ახლა კი ურდოს მთავარ ლაშქარს, უთვალავ ლაშქარს თვით მოუძღვება. სწორედ ლაჩრობად მონათლება ასეთ დროს ფიქრი დამოუყრებისა. და ჩვენი შიშით მტერს უფრო მეტად გავაბოროტებთ. თავგანწირვა კი პირუტყვებსაც ათვინიერებს.

გუანცა. ხუშაგს რაღა პასუხს გასცემ, ნუთუ აღარც ის გებრალბდა.

ავაგ. გამგზავრებას ვერღა გადავთქვამ.

გუანცა. ვაი, შენ ჩემო თავო, ვაი, ოჯახო დაქცეულო...

იოანე. (გუანცას) ძნელბედობის ეამს სულსი მტკიცე ვგმართებს ყველას, ნუგეში ჩვენი სჯვა არა არის.

შემოღიან ბეშქენი და იმონ მეჩინიბე

ბეშქენ. გამარჯვება ნუ მოგვიშალოს ღმერთმა, ავაგ.

ავაგ. მოღუმულს გბედავ და სახეზე მკვდრის ფერი გაღვეს. მინდა ვიცოდე რაა მიზეზო.

ბეშქენ. მოღანუ ვიყავი ახლა. ბრბო გათავხედდა, თავი აიშვა; აღარავის ინდობენ უკვე, ყუელს ემძლავენ და დასციინან, სისხლის დვრასაკ არ გაურბიან...

იოანე. ასეა, ბეშქენ, ხალხი თავს როს დაიგულებს უმეფოდ და უმეტავალყუროდ, უმალ წარსდება.

ავაგ. (ბეშქენს) რაო, რა სურთ, რას მოითხოვენ.

ბეშქენ. სულაც არაფერს; ხორხოსცა და ლახლანდარობას თუ არ დაუშლი, არა უნდათ რა; თუ აღარდებთ, მხოლოდ მუცელი.

ავაგ. (იმონ მეჩინიბეს) დღესვე ურდოს მივმგზავრებოთ. ხომ ყველაფერი მზადაა უკვე.

იმონ მეჩინიბე. დიად, ბატონო.

გუანცა. ღმერთო მალალო, ყოვლადმღიერო!..

ავაგ. თავანვევებულ ბრბოზე საშიში არა არის რა ამა ქვეყნად. რეგევი უნდა იყო დიდი, ბრბოს რომ მიენდო და ბრძოლისაკენ მოუწოდო. და მით უფრო დღეს!

გუანცა. (ავაგს) რახან არ იშლი, ერთადერთი მუღარა ჩემი, გიხოვ, აღარსულო. თუ უარს მეტყვი, ვფიცავ გამჩენს, თავს არ ვიცოცხლებ.

ავაგ. თუკი ძალმიძს, რაღა თქმა უნდა, ჩემო, გუანცა.

გუანცა. ოქროს ურდოში შენთან ერთად ქაშკაშთ მეს და ხუშაგიც.

ავაგო. (პაუზის შემდეგ) იოანე, მოხზარ გსურს ფელად. შენ რას ფიქრობ გუანცას თხოვნაზე.

იოანე. ყენის გულის მონადირებას რახან აპირებ ურდოში მისვლით, ცოლი შენი და ან ასული ხელს არ შეგშლის;

ავაგ. ხუშაგიც მივგვარო ყენის?!

იოანე. უსწულოთა ნდობა თუ გსურს დამისახურო...

ავაგ. (პაუზის შემდეგ გუანცას) დღემდე ერთად გვიღია ჩვენ და სიყვდილის გჯასაც ერთად გაუღებოთ. მაგრამ, გუანცა, ხუშაგი!..

გუანცა. აქ ვის უტოებ, თავანვევებულ ბრბოს?!

ავაგ. (პაუზის შემდეგ გუანცას) ნება შენია, მე თანახმა ვარ.

იოანე. (ავაგს) ყური მოვკარი — ეგარხლანს სურსო ბაყურციხელს გამოგყვას ურდოს.

ავაგ. დილაღრიან მაყუნა ბეკამ მე ეგ ანაეი, ეგარხლანს ყმამ, მინდა ბეშქენიც თან ვიახლო.

(ბეშქენს გადახედვას)

ბეშქენი. (ავაგს) ამით დიდ შატვის დამდებ, ბატონო.

გუანცა. მიხარის ძლიერ, რომ განსაცდელში ჩვენს კეთილ მოყვასთ სურთ არ დაგვტოვონ მარტოდმარტონი და ეგ მამხნევებს: (ბეშქენს) შენს თავდადებას კი არასოდეს დავიწყებ.

ავაგ. (იმონს) რაღას აუკენებ; ხუაშაგი გაემზადოს ახლავ, უმაღვე, ვახსენოთ ღმერთი და გზას გავედგეთ.

იმონი გადის

გუანცა. ღმერთო, შენ იუავ ჩვენი მფარველი.

3 ს უ რ ა ტ ი

ღარბაზი ეგარსლან ბაკურციხელის სასახლეში.
ეგარსლან და ვახახი

ვახახი. შენი განზრახვა — გაჰყვე ავაგს ოქროს ურდოში — მოსაწონია; მოსაწონია თუკი ცდილობ სხვის გამხნევებას, „სხვას“ ბედი რომ შეუმსუბუქო. ეს კი, ეგარსლან, თავგანწირვაა, თავგანწირვა რაინდული და ვით ძალმძის გაგამტყუნო, შევილო ჩემო, მამაცობისთვის. ოღონდ გაფრთხილდი, ავაგ ათაბაგს, იცოდე, ხალხი „სხვად“ არ მონათლავს, ის ხომ შენი სასიამოროა, ყველა იცის — ხუაშაგს ეტრფი. მიტომაც ვშიშობ, ბინძური აზრი არ დაუდოს ხალხმა სარჩულად შენს თავგანწირვას.

ეგარსლან. ასე ფიქრობ, დედავ ბატონო?

ვახახი. ავაგის გულის მოსაგებად წავიდაო ეგარსლანი ოქროს ურდოში, ასე იტყვიან.

ეგარსლან. თუნდ ასე იყოს, რაა ამაში დასაზრახი ან ვასაკიცხი.

ვახახი. ხუაშაგის გულს ბეშქენი რომ დაეპატრონა! უფრი მოკვარი — ისიც შევარბოსო ასულს ავაგ ათაბაგისას.

ეგარსლან. მე ეგ არ მსურს, რომ დავიჭირო, თუნდ ასეც იყოს.

ვახახი. შეუპოვრობა მოსაწონია ყოველ საქმეში, მაგრამ მიწნურს, თუკი გულში სხვა ჩაჯარდნია, თავს მოაბეურებ და ეს იქნება.

ეგარსლან. ვფიცავ გამჩენს, გულწრფელად მწუდის ამოვუდგე მხარში ათაბაგს; შატვის ცვემ და დიდად ვფასებ, ვითარცა სარდალს... ვფასებდი ხუაშაგის დაბადებამდეც...

ვახახი. სხვა რამ მაძარდებს; ავაგს ურდოში თან მიჰყვება მოქიშაე შენი და მოცილებ ბრძევი ბეშქენი, მუშტის ძალით რომ ცდილობს თავის გამოჩინებას.

ფრთხილად მოქექე, ჰკუასუსტი არს თაკილობს გამარჯვებისთვის. მკაინებს და მფიქრებს კიდევ მამული შენი, უპატრონოდ მიტოვებული. „მოხველ მშვიდობით“ — ამა სიტყვებით შემოგზვდები, ვინ უწყის, როდის, თუ გამჩენმა ასე ინება. მანამდე კი აქაურობას, მე მივხედავ, რა გაეწყობა...

ეგარსლან. შენს მაღლს არასდროს დავწყენებ, დედავ ბატონო.

ვახახი. ნოინებმა სამეფო ჩვენი მონაღვამე ვესო, მართალია?

ეგარსლან. ასე ინება ოქროს ურდომ, შანშეს ერგო მამული თვისი და ავაგისა, ვარამ გავგებს — ყოველი სომხითი, გრიგოლ სურამელს ქართლი სრულიად, გამრტყელს თორელს — ჭავჭავთი, ცოტენ დლიანს — სამცხე კარნუქალაქამდეო, რაქის ერისთავს კი — ყოველი ლიხთ-იმერეთი; მე ალაგნი ტფილისიდან შამახის მთამდე ერთიან.

ვახახი — სამეფო ჩვენი, გუშინ ძლიერი მამადიანი რომ შიშის ზარს სცემდა, დაქუცმაცდა და დაქინდა ფრიალ. ცოდევილთ ღმერთი ღირსეულად სჯის...

ეგარსლან. მწამს, იხილავ სამეფოს ჩვენსათვის უფალს და უძლიერესს, დედავ ბატონო.

ვახახი. ღმერთმა გისმინოს! ვახსოვდეს მუდამ, რომ საბრალო დედაშენის ნუგვეში, შვილო, შენ ხარ მხოლოდ. წმინდა გიორგი გწაულობდეს ყოველნიო.

4 ს უ რ ა ტ ი

კარავი ტრიალ მინდორზე ღამით. ავაგ ათაბაგი მუხლმყრლო ლოკულობს. შემოდის ბექა.

ბექა. ეგარსლანს სურს შენი ნახვა, დიდო ბატონო.

ავაგ. თხოვე, მობრძანდეს.

ბექა გადის

შემოდის ეგარსლან ბაკურციხელი

ეგარსლან. მუედროება დაგირღვიე, ძილი დაგიფრთხე.

ავაგ. თავს მარტოდმარტოდ აღარა ვგრძნობ, ოღეს გხედავ, ჩემო ეგარსლან. დავსხდეთ, ერთმანეთს გავუზიაროთ ჩვენ-ჩვენი დარდი, იქნებ, გული მოვიოხოთ. ან ღმერთს ვევედროთ, ან, ვლანძლოთ მტერი, მიხრწნილ, უცბილო დედაბრებვიოთ. სხვა ამ ბედკრულ ეამს რა დაგვრჩენია. რად არა გძინავს, უთენია გზას გავუდგებით.

ეგარსლან. რული აღარ მეკარება, დავებტები მთავრეულივიოთ.

ავაგ. ამბავი რამ ხომ არ შეიტყვე, რაღაც გაწუხებს და მე მიმალავ.

ეგარსლან. ერთ ჩემს ყმასთან ვმასლათობდი, ეს იყო და ეს.

ავაგ. სხვა!

ეგარსლან. არაფერი. უცნაურია მტყად მდაბიოს ჰკუაგონება.

ავაგ. პო, მაგრამ, მერე!
 ევარსლან. ჩემს უმაზე ვამბობ.
 ავაგ. რით ვაგოცა ასე, ევარსლან.
 ევარსლან. ვუყუარებდი შენთან მოხვლას, და
 ბოლოს ისევ თქმა გადავწყვიტე.

ევარსლან. ვერ შემოგბედდი...
 ხანგრძლივი პაუზა
 ავაგ. ამისთვის მოხველ?!
 ევარსლან. მე მართალი ვარ! სხვანაირად ვერას
 გატყვი.

ავაგ. სასიკეთოს რომ ვერას მტკუვი, ვუწევი ნამ-
 დვილად.
 ჩემთვის ცული აღარ არსებობს იმაზე მეტი, რაც
 დღესა შვირს. ნულარ ყოყმანობ, ყოველივე მოთხარ
 გულლიად.

ავაგ. მოხველ იმიტომ, რომ დამაყინიო!
 ევარსლან. ვინ, ვინ მიხედავს მიტოვებულ
 ხალხს! ჩემი უმა? მე? და ან ბუჭენი? იქნება, ფი-
 ჰრობ, იგი შეიძლება ათაბაგობას თავისი მუშტით!
 ავაგ. კმარა, ევარსლან! ტლანად შეეხე ჩემს
 ღრმა ქრილობას შენდაუხებურ, ცოდავლმა მამამ რომ
 დამიტოვა დამალა დაუხაით. არ უფიქრდები, რას
 ლაპარაკობ, რისკენ მიიხივებ, ოუ შინაური მტრები
 ჩემი მოღალატის შევილად წრაცხდნენ მე აქამომ-
 დე, ახლა ლარის სახელი გსურს რომ დავიშვიდრო
 საქართველოში. თუ ვერ მპოუბენ სარდალს ღირსე-
 ულს, დაღუპვის ღირსი ვყოფილვართ მაშინ, განადგუ-
 რების!

ევარსლან. საზრიანი რამ მოიფიქრა ბექამ, ჩე-
 მმა უმამ. ჭკუასთან ახლო უნდა იყოს მისი ნათქვა-
 ში.

ევარსლან. უზარო მსხვერპლი წინამძღოლის
 ვის რას შემატებს!

ავაგ. პო, რაო, რაო, რა ვაგანდო ყურადსაღები.
 ევარსლან. თვადლება ვადუწყვეტია ნას შენი-
 ვის, ავაგ.

ავაგ. ჩემი სახელის შებღალვას კი არ ერიდე-
 ბი!

ავაგ. ვერაფერს ვხვდები.
 ევარსლან. ერთადერთი პატრონი ჩვენი უმე-
 ფო და უდედოფლო სახელმწიფოში ავაგაო დღეს,
 ასე სთქვა და თუ მასაც მანგუ უყენი ოქროს ურ-
 დოში ტყვედ იყოლებს, ანუ ფათერაკს შეუკრის რა-
 ხმეს, განმკითხავთ ვინ იქნებაო მაშინ მამულის.

ევარსლან. მე რომ ავაგი ვიყო დღეს და შენ—
 ევარსლანი, ვაუბებდით იოლად ერთერთს.

ავაგ. მსგავსი სიტყვები თავს მამებრბდნენ, ტყე-
 ლისშედაც, ნუთუ აქაც, ამ შუა გზაზე, გსურს იგი-
 ვე მომასმენინო.

ავაგ. ვითომდა, რატომ!
 ევარსლან. შენ მარტოოდენ სახელზე ფიქრობ
 და გეშინია მისი შებღალვის, მე კი თანაბრად მა-
 წუხებს ბედი როგორც ავაგის, ასევე ჭვენიის!

ევარსლან. ვგონებ მთავრო უმამ გამოსავალს
 უმტკიუნეულოს.

ავაგ. თუ ეს ასეა, სარდალადაც წიწორედ შენ
 გამოდგები...

ავაგ. ეს თუ ასეა, რაღა შორიდან მივილი მა-
 შინ.

ევარსლან. ნუ დამცინი, ავაგ, ძლიერ გთხოვ.
 ავაგ. (გულმოსული) სხვაგვარ პასუხს ელოდი
 ჩემგან?!

ევარსლან. (პაუზის შემდეგ) აჯობებს, ავაგ,
 ყენის შენს ნაცვლად ბეჯა წარადგეს.
 ავაგ. გართობის დრო ვერ მოგიხანხავს შესაფე-
 რისი.

ევარსლან. ღმერთია მოწმე, რომ მართალი
 ვარ.

ევარსლან. სულაც არ ვხუმრობ. ღმერთმა
 უწყის, რა მოგელის ოქროს ურდოში... ჩემს უმას
 სწალია თავი დადოს დიდი სარდლის, ათაბაგის სი-
 ცოცხლისათვის. ახალგაზრდაა, უცოლშვილო და უდე-
 დამო. ჩემისთანები არ დაიღვევა ამქვეყნად, ავაგი
 კი ერთიოა საქართველოში. მისთვის პატივი იქნე-
 ბოდა ეხსნა კაცი, პატრონად რომ მიუჩნევია დღეს
 დაჩაგრულ ერს.

ავაგ. (პაუზის შემდეგ) მიგიხვდი, მგონი! საზა-
 რელი ჩანაფიქრია! თვადლება შემომთავაზე მე იმ
 იმედით, რომ უფოოდ უარს გეტყოდი და ამით კი
 გულს მოიგებდი... ჩემი ასული! ეს ხომ ასეა!

ავაგ. შენ ვაგოცა მდაბიო უმის ჭკუა-გონებამ,
 მე კი მაოცებს შენი განზრახვა, განსჯა-ნაასი.

ევარსლან. ავაგ! ეპ... ავაგ!..

ევარსლან. ნუ შეიკხავ. ავაგ; ამ საქმეზე დიდ-
 ხანს ვიფიქრე; მტერს ათსგვარი ხერხით და ფან-
 დით უნდა ებრძოლო, — გიძქვამს შენ ხშირად უს-
 ჭულოდნე.

ავაგ. მომიტყევი, თუ რომ შეგცოდე, შემიხდოს
 ღმერთმა.

ავაგ. ასე ხომ ბავშვებს არწმუნებენ ხოლმე
 აღმწრდენი. სხვა რომ არა ვთქვა, ნუთუ გულწრ-
 ფულად გწამს რომ შენი უმა შესძლებს იოლად ათა-
 ბაგობას! მგზავრობამ, ალბათ, დაგლალა ძლიერ.
 რადგან გონება ამღვრეული გაქვს. ახალგაზრდაა,
 უცოლშვილო და უდედამოო. ღმერთს გეფიციბი,
 ათსაქურ მიწობს ისევ შენ დაგთმო, ვინმე გავწირო
 შენი ბრივი უმა.

ევარსლან. ჩემს გულწრფელობას შეგიძლია
 არასდროს ენდო, ნება შენია, ოღონდ ჩირქს ნუ
 მცხებ და ნუ მამცირებ.

ავაგ. მგზავრობამ, ალბათ, დაგლალა ძლიერ.
 რადგან გონება ამღვრეული გაქვს. ახალგაზრდაა,
 უცოლშვილო და უდედამოო. ღმერთს გეფიციბი,
 ათსაქურ მიწობს ისევ შენ დაგთმო, ვინმე გავწირო
 შენი ბრივი უმა.

ვთქვათ, დაგთანხმებ; რას მომიტანს ზუაშაგის გუ-
 ლის მოგება, როცა არავინ იცის ურდოში თუ რა მო-
 მენი.

ავაგ. მაგრამ იქვი მაინც მიღრდნის გულს... და-
 ვიჭერებ შენს გულწრფელობას მხოლოდდა ა-
 შინ, თუ სიტყვას მომცემ, ხომ ზუაშაგის ბელს აღარ
 მომთხოვ. თანაბმა ხარ ამ პირობაზე? რატომ გა-
 რუმილი!

ევარსლან. თანაბმა ვარ.
 ავაგ. (პაუზის შემდეგ) ნუთუ ნამდვილად სიცო-
 ცხლეს შენსას საფრთხეში ავადებ ჩემის მიწვჯიო!
 ევარსლან. პირობა უკვე მივეცი ერთერთს
 და სიტყვას შენსას აღარ გადახვად!

პაუზა

ავაგ. რა ვქნა... მე მაინც არ მჭერა გულით ესე ყოველი.

ეგარსლან. უველას იქვით თუკი უტყვირე, სი-
ცოცხლეს შენსას რაღა მადლი აქვს.

ავაგ. ჰო, გეთანხმები... რწმენას კაცისას თუ
დაკარგავ, ნეჭად იქვეუბო... და ამიტომაც მიხარის
ძლიერ ეგ თავდადება. მაგრამ, ეგარსლან... მეც მო-
მისმინე, ერთხელ ზომ უკვე დამოიქციე ერთგულება,
როს ინებე გამომულოლოდი უსკულოებთან. ახლა
კი გსურს, ჩემი ბედი თავად იტვიროთ... ორჯნისმა
შენმა თავდადებამ ძალა შემმატა. სიკვდილამდე არ
დაგვიწყვებ ამას, იცოდე, და ახლა კი ისე ჩათ-
ვალე, ევენს ურდოში თითქოს ნამდვილად შენ ეახელ
ავაგის ნაცულებად.

ეგარსლან. როგორ! სიტყვა უკანვე მიგაქვს?
შენივე სიტყვა!

ავაგ. ფრთად მძიმეა ჩემი პირობა ჩემთვის, ეგა-
რსლან!

ეგარსლან. დასტური უკვე მივიღე შენგან და
სიტყვას, ავაგ, ვეღარ გადათქვამ.

II მოქმედება

I სურათი

მანგუ ყვენის კარავი ოქროს ურდოში.

მანგუ ყვენი ზის ტახტზე. ფეხზე დგანან: ოლ-
ჭათ, ჩალატაი, ქოჩი, ტაჩარ, ჩობაი, ქელთუქონ,
შეველები.

ჩალატაი. (მანგუ ყვენს) უველა ხალხის მბრძა-
ნებელი, ურჩი მტერი მოთვინიერდა. გეახლა ავაგ
ათაბაგი საქართველოდან ქალაქობით და მცირე
მხლებლებით. ჰო, ასე.

ყვენი. (ხელთ ანიშნებს შემოიყვანონ მოსულ-
ნი).

ჩალატაი რამდენჯერმე ტაშს შემოკრავს, ტაჩარ
გაღის, მალევე ბრუნდება და კარისკაცებს შემოკრავთ
ავაგ ათაბაგი, ეგარსლან ბაყურციხელი, გუანცა, ხუ-
აშაგ, ბეშქენ, ეგარსლან ბაყურციხელი ყველას გა-
მოეყოფა, წინ წარსდგება და მანგუ ყვენის შორი-
ახლო მუხლს მოიყრის.

ტაჩარ. (ჩალატაის) განსაწმენდელ ცეცხლს შუა
თითოეული გაატარებს და გაჩხრიკეს. ჰო, ასე, ვამ-
ბობ მე, ტაჩარ.

ჩალატაი. (ჩობაის) თვითნებ პატრონს მიბაძონ,
უხარა უველას, ჩობაი.

(ფეხზე მდგომ ქართველებზე ანიშნებს)
აქ დგომა მბრძანებლის მხოლოდ უერთფულებსო
შეუძლიათ.

ჩობაი. (ფეხზე მდგომ ქართველთ) უმა ბატონს
უნდა ბაძავდეს. ეს გითხრათ თქვენ ჩალატაიმ, დიდი
ყვენის პირველ შორის პირველმა მჩრეველმა.

ფეხზე მდგომნი დაიჩქებენ.

ჩალატაი. რით იმართლებს თავს ავაგ ათაბაგი
უველა ხალხის მბრძანებლის წინაშე, ჰკითხე, ჩო-
ბაი.

ჩობაი. (ეგარსლანს) დიდ ყვენს, ანუ ღმერთს
გულადობას, ნებას იცოდეს, შენი ურჩობა უცხო
იყო ნაკარანხები თუ საკუთარი გონებობით უვენი
ქალივით სიტყვას ნუ შენიღბავ, ნუტყვი შენსაწინა
ზებ.

ეგარსლან. ქვენის მბრძანებლის წინააღმდეგ
იარაღი ამაღებინა სიბეცემ ჩემმა და თუ უფალმა
წამართვა გონი, მინდა იგი დამიბრუნოს ღვთის
სწორმა დიდმა ყვენმა. და მომიტეოს დანაშაული.
მსურს გამოვსახო მე მისდამი კეთილ-მისურბოა მცო-
რედ მღვნით. მომირთმევი შენთვის, ქვენის
მბრძანებელი, ოქრო-ვერცხლით დატვირთული ორი
ჭორი და არაბული ათი ფაშატი.

მანგუ ყვენი. (რალაცას უჩუბრუნებს ჩო-
ბაის).

ჩობაი. (ეგარსლანს) რა მისცა მჭირფასი უფალ-
მა კაცს შენის ფიქრით, სიტყვი.

ეგარსლან. (მანგუ ყვენს) სიცოცხლე, ჩემო
ბრძანებელი.

მანგუ ყვენი. (ჩობაის რალაცას ისევ უჩუბ-
რუნებს) ცუდად სახუბობ. დიდი ყვენის სიბრძნე
სხვას ქადაგებს; ღმერთმა კაცი დასაჩუქრა მხოლოდ
იმით, რომ ადამიანმა არ იცის, როდის მოაწევს მისი
სიკვდილის ეამი. უველა ხალხის მბრძანებელმა კი
უწყის შენი აღსასრული. ასეა, ვამბობ მე, ჩობაი.

ქელთუქონ. (ეგარსლანს) კული თავად ვერ
გაიღიქცევა; იარაღს კი ეპოვინები.

ჩობაი. (ეგარსლანს) ეს გითხრა შენ ქელთუ-
ქონმა, დიდი ყვენის უმამაცემმა სარდალმა. ღმერ-
თმა კულად დაგბადა, შენ კი თავი გინდოდა გამხ-
დარიყავი.

ქელთუქონ. (ეგარსლანს) ორი მზე რომ იყოს
ცაზე, წმინდა წყლები დაშრება. ორი ყვენი რომ
ბრძანებლობდეს მიწაზე, უველა ხალხი დაილუკება
და ამიტომ, მსოფლიოს განაგებს მხოლოდ ერთი,
მანგუ ყვენი! სამყაროს მბრძანებლის კანონი სა-
ხელმწიფოს მართვაში მუხესა და ტბას ემსგავსება;
დიდი ყვენი არ აუვრებს მოძრაობას, მნათობის და-
რად. მზე თანაბრად უნაწილებს სიბოხსა და სინა-
რლეს კარგსა და ცუდსაც. ცოცხალსაც და მკვდა-
რსაც, როგორც ყვენი; თუ სამყაროს მბრძანებელი
უველას ერთნაირად ექვეა, როგორღა გაქრება მი-
სი დიდი სახელმწიფო! ასევე ემსგავსება ღმერთის
გულადობის კანონი ქვენის მართვაში ტბას; ტბა-
ში კარგი და ცუდი მდინარე ჩაედინება. თუ წყა-
ლი გაბინძურდება მასში შესული საქონლით, ამით
ტბა არ გაფუქდება. ასეუა დიდი ყვენი; როცა
იგი ისმენს კარგ და ცუდ სიტყვებს, სიმატლეს და
სიკრუტეს, ისმენს მშვიდად, ისმენს მოთმენით; რო-
გორღა დაილუკება მისი დიდი სახელმწიფო! შენ
კი ეურბები და ბედვე იარაღს წაეპოტინო!

მანგუ ყვენი. (ქელთუქონისკენ ხელს გაიშ-
ვერს) პანდღა! პანდღა!

ჩობაი. (ეგარსლანს) დიდმა ყვენმა თავის
უმამაცეს სარდალს მქვერმეტყველური სიტყვების-
თვის ბრძენის წოდება უბოძა. შენ კი მბრძანებ-
ლის კითხვებს თუ საჭირანად ვერ უპასუხებ, უო-
ველივე წაგერთმევა, საკუთარი სხეულიც კი.

ჭოჩი. (ეგარსლანს) ცუდია გქონდეს ძალიან ბევრი? კარგია გქონდეს ძალიან ცოტა?

ჩობაი. (ეგარსლანს) ეს გკითხა შენ ჭოჩი, დიდი ყუენის პირველმა შვილმა. უპასუხე. ეგარსლან. „ბევრის“ და „ცოტას“ ადარი მხოლოდ ხარბია თუ იცი. ჩემთვის კი ორივე არარაია ამ წარმავალ წუთისოფელში.

მანგუ ყუენი. (ჩალატაის რალაცას უჩურჩულებს).

ჩალატაი. (ჩობაის) ჰკითხე. გაუგია თუ არა იგავი ათასთავიან გველზე, ჰკითხე, ჩობაი.

ჩობაი. (ეგარსლანს) დიდი ყუენის ნებაზე შეიტყოს განსწავლულობა შენი, ანუ რა იცი, ანუ რისი გაგების შედეგად უნარი. ფხიზლად იყავ, რომ ჩემს ნააზომობს არაკს ჩაწედე. ასე იყო გველი ათასთავიანი და ცალკუდიანი. ერთხელ იგი ხერეღისკენ მიიკლავებოდა, ფართო ბილიკი უნდა გადაეჭრა, მაგრამ თავები მისი აქეთ-იქით აწვდებოდნენ და გზად მიმავალმა ოთხოვლამ გასრისა იგი. იყო გველი ათასკუდიანი და ერთთავიანი. ერთხელ იგი თავისი ბუნაგისკენ მისრიალებდა, კუდები მისი მისდევდნენ ერთადერთ თავს, შეძვრნენ მართლნი ხერეღში და გზად მიმავალმა ოთხოვლამ ვერ გასრისა იგი. ახლა სოქვი, ვის უნდა მიჰყვე, ერთ თავს თუ ათას კუდს, რომ სხეული შეინარჩუნო და სული შენი.

ეგარსლან. საკუთარ გულის კარნახს უნდა მიდიო მუდამ. და გქონდეს რწმენა მაღალი ღმერთის.

ჩალატაი. (ჩობაის) ვინაა მისი უფალი, რა ჰქვია, როგორ იწოდება, სოქვას, სოქვას.

ჩობაი. (ეგარსლანს) ეს გკითხა შენ ჩალატაიმ.

ეგარსლან. ჩემი ღმერთია იესო ქრისტე, იგია მხსნელი და მფარველი ყველა ცოდვილის.

ჩალატაი. (ჩობაის) მან შენს არაკს არ უპასუხა, იარალს კი ეპოტივდა იქ. საქართველოში, ჰკითხე, ახლაც თავისი ღმერთი იხსნის? ჰკითხე, ახლაც? (ჭოჩი რალაცას უჩურჩულებს მანგუ ყუენს. მანგუ ყუენი ხელს აღმართავს და ჩობაი ჩუმდება).

ჭოჩი. (დაუინებთ მისჩერებია ხუაშაგს) საკუთარ მამავლით ურჩია თუ დამყოლი, ჩალატაი (იღიმება და ხელს ხუაშაგისკენ იშვერს), ჭიუტია თუ გამგონე?

ჩალატაი (ჩობაის) ჰკითხე.

ჩობაი. (ხუაშაგს) მერა მთავაყრო ჭოჩიმ, ღუერთის გულადობის პირველმა შვილმა. სოქვი, სოქვი. მამაშენივით ჭიუტი ხარ თუ გამგონე.

გუანცა. ახული ჩემი უბედნიერეს ქალად მიიჩნევს თავის თავს უყვე საქაჟაში, რაკი მემკვიდრემ დიდი ყუენისამ იწება და თვალნი მთავარო. შეც, დვიძლი დედა ხუაშაგისა, ამ დიდებულ წამს არაოდეს დავივიწყებ.

(მანგუ ყუენი რალაცას ანიშებს ჩალატაის, ჩალატაი ჩობაის).

ჩობაი. (ეგარსლანს) ფეხზე წამოდექით; ასე სურს სამუაროს მბრძანებელს. და ავაგ ათაბაგმა სოქვას, ეგ ვინდა.

მუხმლოყრილი ფეხზე წამოდეგებთან

ეგარსლან. (ჩობაის) უერთგულესი სარდალი ჩემი, ზღაპრითა ძალის მქონე ბეჭენი.

ჩალატაი. (ავაგისკენ ხელს გაიშვერს) ენა ჩობაი. (ეგარსლანს, ავაგისკენ ხელს გაიშვერს) სოქვი, ენა?

ეგარსლან. ეგარსლან ბაყურციხელისმამამ ჩემს დელი ჩემი და მწიგნობარო... ვისი რჩევითაც მე აქ მოვსულვარ.

ქედოთქონ. (ჩობაის) მან სოქვა, რომ იგი (ბეშქენისკენ ხელს გაიშვერს) ზღაპრული ძალის მქონე. ასე სოქვა? ჰკითხე, ძალიან ღონიერა? ჰკითხე.

ჩობაი. (ეგარსლანს) ხომ არ იცრუე, სოქვი.

ეგარსლან. თუკი ისურვებთ, შეგიძლიათ თავად დარწმუნდეთ.

ჭოჩი. (ღომილი ჩობაის) როგორ ჰგონია (ეგარსლანზე ანიშებს), ძალა უყოველივეს იმორჩილებს? სოქვას, რასაც ფიქრობს, ჩვენს უძვეველ ფალავანს დაჯანბნის? (ტანარზე ანიშებს) საშუაროში უღონიერესია მოკვდეთა შორის მხოლოდ ტარან.

ჩობაი (ეგარსლანს) ეს სურს შენგან შეიტყოს ჭოჩიმ, მსოფლიოს მომავალმა პატრონმა. ტანარ დიდი ყუენის მცველთა უფროსია, იგი აქ დავს.

ეგარსლან. თუ ნებას დამრთავთ, პასუხს ქართული იგავით გაგცემთ.

ჩობაი. ეგ სულერთია; ოღონდ ფიქრის შენიღბვას ნუ შეეცდები, დიდი ყუენს ვერაფერს დაუმალავ, ისევე როგორც ღმერთს. შენი სარდალი სძლევს დიდი ყუენის მცველთა უფროსს? სოქვი.

ეგარსლან. ადამიანის ზოტბა-დიდება ბევრჯერ სმენია თურმე ერთ დევს, მაგრამ მას კაცი არად არაადროს თვალთ ნანახი არა მყოლია. და რას იხინი ერთმანეთს შეხვდნენ. დევი გაოცდა და ჰკითხა კაცს: შენი ქებით თავს მამებრებენ, ნამცეცა კი უოფლობარ ტანად, და მიკვირს, ძლიერ, რად აღიდებენ შენს უმწიფობას. თუ ასე ფიქრობ, მიუგო თურმე ადამიანმა, დავეკიდოთ ახლაც ერთმანეთს და ჩვენი ძალაც აქ გამოჩნდება. დევი მტრად გაოცდა მაშინ და შესაბამელად განეშადა. ნუ აჩქარდები, უთხრა კაცმა, ჩვენს ორთაბრძოლას მოწმე სჭირდება, ვინმემ ხომ უნდა დაადასტუროს ეს შერკინება. ჩავალო სოფელი, მიოყუნე მოწმეს და ვეკიდავებთ მის თანდასწრებით, ჩემს მოხვლამდე კი ემწიფია არ გამეპარო და ამიტომაც ხეზე მოგაბამ, ვინმელო შიმში არ გაეკაცოს. დევი დათანხმდა; კაცმა იგი იქვე საბელით ხეზე მიამა, შემდეგ მათარაბი ვადაუქირა გათოკილ დევს და ასე უთხრა: დევიდან იყან კაცის ძალა, მცირე ვარ ტანად, მაგრამ გონებით უოვლისმძღველად.

ჩობაი. (მანგუ ყუენს) ასე სოქვა (ეგარსლანზე ანიშებს). მისი ფიქრი და სიტყვა კვეყნის მბრძანებელთან ერთია. ასე სოქვა. ამას მე ვადასტურებ, ჩობაი.

ოლჭათ. (ვადაიკისკებს) ლუუხი, ლუუხი! (ხელს ეგარსლანისკენ გაიშვერს).

ჩობაი (ეგარსლანს) ამას აზობს ოლჭათ, ღმერთის გულადობის პირველი ცოლი. მან თქვა, რომ შენ მიწისკვეთში მცხოვრებ ეშმაკ სულელებზე უფრო ცბიერი ხარ, ასე თქვა.

მანგუ ყუენი. (რალაცას უჩურჩულებს ჩალატაის) დარხან, დარხან!

(ხელს ეგარსლანისკენ გაიშვერს).

ჩაღატაი. (ჩობაის) უთხარ, რომ დიდი უენი კმაყოფილა ავაგ ათაბაგის მოხვლით ოქროს ურდოში. კმაყოფილა, რომ მან იაღლა თავისი ჭალაბობა, კმაყოფილა, რომ მოგვარა ულამაზესი ასული; ხალხთა მბრძანებელს მოსწონს ათაბაგის ასოვანება, ჭკვიანური პასუხი. და უწოდა მას დარხან! უთხარ, უთხარ, ზვალ დიდი უენი იხმობს უვლას მისი უძლეველი ლაშქრის უმამაცესი მეომრების შერკინებაზე. უთხარ.

ჩობაი. (ეგარსლანს) ასე ინება საშუაროს მბრძანებელმა. და გიწოდა შენ დარხან — რაიც დანაშაულისაგან განთავისუფლებულ ადამიანს ნიშნავს. ასე!

ეგარსლან. უსაზღვროა დიდი უენის მოწყალება. ლმობიერება და მე დღეიდან მისი ერთგული დეგარები მუცამ.

ჩაღატაი. ზვალ ვისაც სურს. გაეჭიბრება ღმერთის გულადობის უმამაცეს მეომრებს. (ჩობაის) უთხარ.

ჩობაი. (ეგარსლანს) ასე ინება დიღმა უენმა, ვამბობ მე ჩობაი, ჩობაი.

ე ს უ რ ა ტ ი

სასპარეზო მოედანი ოქროს ურდოში.

შორს კარვები მოსჩანს.

მოედანზე კერები აღუმართავთ.

მონღოლი მეომრები თუ მშვილდოსნები სასასპარეზოდ ემზადებიან.

განმარტობით დგას ჭოვანო კარპინი.

შემოდანს: ავაგ ათაბაგი, ეგარსლან ბაქურციხელი, ბეშქენ, იმონ მეჩინიძე.

ბეშქენ. (ავაგ ათაბაგს) აი, ისაა, ჩემო ბატონო, იტალიელი მისიონერი. არაბული მშვენიერად იცის და სპარსულსაც მგონი კარგად ფლობს.

ავაგ. ჭოვანო დედო კლანო კარპინი.

ბეშქენ. დაად, სწორედ ეგ. გუშინდამ დიღბანს ვიშუსაფეთ; გულისხმიერი და გულდია მოსაუბრება. თუ ნებას დანთავთ, წარმოვიდგენ მას ახლავ, აქვე.

ავაგ. ბედნიერება არის უდაოდ ამ უამრავ კერაშთა შორის ქრისტიანთან ვახაუბრება. მაგრამ, თამაში მასთანაც გვმართებს, ასე აჭობებს; წარუდგინე იგი ეგარსლანს.

ბეშქენ. (ჭოვანო კარპინის მიუახლოვდება და ეგარსლანისკენ წამოუძვება. კარპინის) ათაბაგი საქართველოდან. დიდი ავაგი თვისი მხლებლებით.

ეგარსლანი. ძლიერ მიხარის კეთილშობილ ჩაინდის ხილვა ამ უკუნეთში. ღმერთი ჩვენთან არს, ქრისტეს სჯულის მიმდევარო ბრძენო სარდალო. ასე მგონია ჩემს ახლობელ ნათესავთ შევხვდი, რაიც ნაზნეუებს და სიკეთის იმედს მისახავს.

ეგარსლან. იმავ მიზეზით დიდად შეამა თქვენთან შეხვედრა. მაგრამ ესეც მსურს გაგიმხილოთ, თან გულსა მტენს ერთოთრის ხილვა აქ, ამ ურდოში, სადღე მონებად მოგვრკვას ბეღმა.

ეგარსლანი. ასე ინება მაღალმა ღმერთმა. განსაცდელი მოგვივლინა ჩვენ, ცოდვილებს, შეცოდებანი ჩვენი რათა მოვიწინაოთ.

ეგარსლან. დიდი ხანია, რაც აქ ბრძანდებით? ეგარსლანი. შეიძლება უთხარ.

ეგარსლან. როდემდე ფიქრობთ ფრანგებს წინაშე?

ეგარსლანი. ამას თვით საქმე გამოაჩინებს და აქაური გარემოება.

ეგარსლან. თუ საიდუმლო არა არის რა, გვითხარ გულწრფელად. ვით ქრისტიანი ეტყვის ქრისტიანს, რა მიზანი აქვს თქვენს აქ ჩამოსვლას, უთხანს ურდოში.

ეგარსლანი. დასამალავი თქვენთან ნება მაქვს. რომ ველურები მიწას ჩვენსას ფეხით ჩიჭნიან და ხსნას მე და თქვენ ერთად ბრძოლაში ვხედავდეთ უნდა. წარმომავლინის ოქროს ურდოში რომის პაპის ინოვენტი მეითისის ბრევით. ორი მიზანი აქვს ჩემს აქ ყოფნას, ნიადაგი მოვიხიჩო ფრთხილად — არის თუ არა შესაძლებელი ქრისტეს სჯულზე მონღოლთ მოკცევა; და აგრეთვე უნდა შევიტყო მალვით, ფარულად მათი ზარხვანი, რას აპირებენ, ეგროსაზე ზემოტრედ გამოლაშქრებას თუ აღმოსავლეთს მიაყარობენ მჭერას ისინი. მსოფლიო ძალზე აირია და შფოთავს. შვილო. მოყვარე შენი მტერთან მეგობრობს გადაგრჩეთო ოღონდ დალუპავს. მამამდიანურ სამყაროსა უჭირს დღეს ძლიერ, მოკლე ხანში ორი კიორი ეწია იმას: მონღოლები აღმოსავლეთით, ჭვაროსნები დასავლეთიდან, ურდოსთან შეებმა აღარ ძალუძს, შიტომაც ნებავს ჩვენთან კავშირი. ასახინთა ელნობა ხომ სულ ახლახან სთხოვდა შევლას საფრანგეთის და ინგლისის მეფეთ. რუმის სულტანიც კი მეგობრობას გვეფიცებოდა. ჰო, მსოფლიო აირია, შვილო, დღეს ძლიერ. თავად განსჯა: მამამდიანი ქრისტიანისკენ იშვერს ზღუდებს და მოყლის ხსნას ქრისტიანი კი ცდილობს ურდოს გამოუქნებას მამამდიანის წინააღმდეგ! თვით უენი ტახტზე მშვიდად ზის და თავს მსოფლიოს პატრონადა სთვლის. მან კარგად იცის, ქრისტიანა და მამამდიანი ორივე მტერია მონღოლთ დიდი იმპერიისა. ძლიერ ვეჭვობ. შეიძლოს ვინმემ ეგროსაში ბარბაროსთა განადგურება დღეს ამ ძალეებით.

იმონი. (ბეშქენს) მგონი, უკვე იწყებენ შეჭრას.

ბეშქენ. არა, ადრეა. მანგუ უენი დაესწრებოა ასპარეზობას, ის კი ჯერ არ ხსნას.

ეგარსლანი. (კარპინის) და, თქვენის აზრით, აღარ არსებობს გზა გადაარჩინის...

ეგარსლანი. ძალთა მოკრება, ლოდინი და შესაფერისი დროის შერჩევა არის საქირო, მონაოპიან რომ განათავისუფლდეთ. ვვედროთ უფალს, უამი იგი მაღე დაგვიდგეს.

ავაგ. (თავისთვის) მამამდიანი ქრისტიანისკენ იშვერსო ზღუდებს, ქრისტიანული ეგროსა კი ცდილობსო ურდოს გადაბირებას. ისლამის სჯულის მოსასობადო. ჩვენ კი, ქართველნი, მონღოლებს ვშველით მათსაც საქმეში! ფუი, ჩვენს უოფას...

ეგარსლანი. კარგად მახსოვს თქვენი მეფის, ლაშკარგის, კეთილგანწყობა, რაიც თვე დროს ჭვაროსანთ მიმართ გამოიჩინა. კარდინალმა პელაგისმა რომის პაპის სახელით მაშინ მოუწოდა საქართველოს მამამდიანთა დასათრგუნვად მიშველებოდა ჭარით

სირია-პალესტინაში და, თუ არ ვცდები, ვგონებ, ეს იყო ჭვაროსანთა მუხუთე მარცხი. მუხუთე დიდი გამარჯვება კრისტეს საფლავის მაგინებელია.

ეგ არს ლან. ლაშა-გიორგი, როგორც მსმენია, მზად იყო ჭარით პალესტინაში გასალაშქრებლად. მაგრამ ჩაშლა უოველივე შემოსევამ მოწოდების-სამ.

კარპინი. კემშარტიად, ეს თვადაც მომხსენება. კეთილშობილი სურვილი თქვენი და თვადადება მაშინ, ჩვენში, კარგად დღუხად. უფრო აღრეკი, დიდი თამარის მეფობის ვამს საქართველო ხომ იმდელი იყო ევროპის, მამადაინთა სასირიისპაროდ. საქრისტოანო საყაროში ერთთვის შორის განხეთქილება არის მიზეზი, რომ სივრცენი უზარმაზარი იაონინი გერმანიაში მონდოლთ უპურიათ. სიხარბე მათი და სისასტიკე სულაც არ მიყარს. ამა, განეთეს, რა შიანთა ღმერთად და ხატად, თაყვანს რას სცემენ (ყვრებზე უთითებს). მათი უფალი არის კერპი, რომელიმე ცხოველის დარი. მასზე ილოცვენ. უთვალავი მოკრილი ყური შევარგოვსო თურმე პოლონეთს, ასე სჩვევიათ ბარბაროსებს. უყვართ თავის გამოჩინება და საბუთიც ჩადენილი რანდობისა სურთ იქონიან.

ეგ არს ლან. დღესაც სწადიათ სიმარჯვე და გამბედაობა წარმოგვიჩინონ და ჩვენ თვალნათლივ დაგვარწმუნონ უძლევენი ვართო დედაშიწაზე.

კარპინი. მას, ვინც კერპებს ეთაყვანება, ადრე თუ გვიან გასწირავს ღმერთი. დედაშიწაზე უძლევენი არიან კრისტანები! აქ კი ბატონობს ბარბაროსული ადათ-წესები. უყენთან ისე ვერ შეაღწევ; თუ ორ ცეცხლს შუა არ გაგატარებს, რადგანაც სწამთ, რომ განიწმინდები ბოროტებისგან. კარავში შესვლის წინ ხომ თითქმის გაგაშისვლებენ, უდიერად გაჩხრაკენ მკველნი და იარაღს ჩამოგართმევენ. ერთმანეთი ძალიან უყვართ. პატვის სცემენ ურთიერთს მუდამ, უცხო ხალხი ეჩხილებათ და უფარავად, სტუმრებსაც კი არად ავლებენ. ამაყები არიან მტეად, და თან ხარბები, მათი ფეიქრები მზაკვრულია და შენიღბული. გადამტებით უყვართ ღმერთობა დიდს და პატარას. რა დამაფიწებს, როცა პირველად ვეახელ უყენს, იგი ეგოდენ იყო მთვრალი, ირწევოდა ტახტზე მჭლომარე.

ეგ არს ლან. (იციინს) უყენითებოდა, იქნებ, მბრძანებელს უძილობისგან.

კარპინი. წვეულებაზე, სტუმართა შორის, საპატოო ადგილს მხოლოდ თავისიანს რომ მიუჩენენ, სასაცილოა!..

ეგ არს ლან. თითოეულ ჩვენგანსაც ხომ ასე მოგვექცინენ. ძალა აღმართს ხნავს, ჩვენში ამბობენ.

ავაგ. (კარპინის) უოველივეს დავიჭრებდი, კრისტანთა შორის ძმობასაც, მაგრამ, მოქცევა უსჭულოების?! გწულობდეთ ღმერთი.

კარპინი. აგრეთვე თქვენც, შვილო ჩემო. კემშარტი რწმენას შეუძლია მთა ზღვაში დანთქას. ამას ქადაგებს სახარება, კრისტეს მოძღვრება.

იმონ. მანგუ ყვენი! ასპარეზობა უკვე იწყება.

მანგუ ყვენი, ოქვათ, ჩაღატაი, ჯონა, ჩოზაი. ქელთქონ, მეველები. ამა, უკრუნესუნი ნიგუნიმთქაი. კეობან: გუანცა, ხუაშაგი, ბეკა. მანგუ ყვენი მომლოლო ადგილას ვღება ტახტზე. სიადნაც მოედანს გასცქერის: დანარჩენები ფეხზე დგანან.

ეგ არს ლან. (ავიგს) რომის პაპი, ნაცვლად იზისა ჭარს აგროვებდეს, მისიონერს გზავნის ურდოში.

ავაგ. ვინ იცის, იქნებ ამ გზით უფრო მეტი გაეთედეს, ვეჭვობ კი ძლიერ.

ჩაღატაი. (დიდის ხმით) მანგუმ ღვთის სწორმა მიწაზე, ინება იხილოს კაცთა სხუელის ძალა და სიმარჯვე. ასე! გამარჯვებული მსოფლიოს ბრძანებლის შერას მიიპყრობს! ასე!

ჩოზაი. (დიდის ხმით) მსოფლიოს მბრძანებლის შერას მიიპყრობს. ასე!

საყვირების ხმა

ხუაშაგ. (გუანცას) კარავში ყოფნა მერჩინა დედაც, აქ დღომი იმძიმოს. სულაც არ მსურს ვუქირო მონდოლთ ასპარეზობას. ვიხოვოთ და იქნებ დაგვართონ ნება, უკან გაგვიშვან.

გუანცა. ბავშვივით მსჭელობ, ნუთუ ვერ ხვდები, რომ ამით ყვენს გააუფლისებ. იდეკი მშვიდად და ილოცე, რომ ჩვენს უველინი ცოცხალი დავრჩით.

ხუაშაგ. მზღებით იბრძვიან თუ მშვილდ-ისრებით.

გუანცა. ამას თვით ნახავ.

ხუაშაგ. არა მგონია, ჩვენს მზღებელთაგან ეყოს ერთ-ერთს გამბედაობა, შეებას მონდოლოს.

გუანცა. ვითომდა რატომ.

ხუაშაგ. შეებებება კი?

გუანცა. იდეკი-მეთკი მშვიდად, ხუაშაგ, და სულსწრაფობას ნუ გამოიჩენ, ჩვენს უოველ ნაიბეს უთვალთვალდებენ, დამზახსოვრე.

ხუაშაგ. რა ექნა, თუ ძლიერ მომწყინდა უკვი, თან დავიდალე.

გუანცა. თუ ახლავე არ გაჩუმიდები, სამუდამოდ ურდოს დატოვებ.

ხუაშაგ. არც თუ დიდად ვინანებ მაინც, უსჭულოებს საქართველოში იმდენსა ვხედავ, რამდენსაც აქ, ამ ველ-მინდორში.

გუანცა. მამა ბატონი გიციკერს, ხუაშაგ, ნუთუ არ გახსოვს ვის ბელში ხარ, სად იმყოფები.

საყვირის ხმა

ტაჩარი ხმალომწველი დიდებუა შუა მოედანზე და გამოშწევეად მოავლებს თვალს მეომრებს. ხშირად იმ მხარის იციკრება, სადაც ქართველნი დგანან. ტაჩარ ორ თუ სამ მოწინააღმდეგეს დაამარცხებს, ისმის შეძახილები: ტაჩარ, ტაჩარ, ტაჩარ! დიდ ხმად მათ თან ერთვის საყვირების გამაყრთველი ხმა. ყოველი გამარჯვების შემდეგ ტაჩარ მანგუ ყვენის ტახტიკენ დგება პირით და მიწაზე ეხმობა.

ჩაღატაი. (ყვირის) ტაჩარ! მიწისძვრა თუ დაგძ-

საყვირების ხმა
შემოდინა:

რავს შენ ადგილიდან, კაცთაგან — ვერავინ! ტაჩარ! ყველა ხალხთა მბრძანებლის მონათაგან უძლეველი ხარ, შენი ტაჩარ! დაუნდობელი ხარ შენ იმ ქორი- ვით, საყუთარ ლანდსაც რომ დააცხრება! ტაჩარ! შენ ის დოლაბი ხარ, იტკრს რომ ხორხალივით დაეჭვავს!

ხმები: ტაჩარ ღრაკონია! ტაჩარ ღრაკონია! ტა- ჩარ ღრაკონია!

საყვირების ხმა
ტაჩარ ბეშქენს მიუახლოვდება და ხმაღს სიბრტ- ვით მხარზე დაკრავს, შემდეგ უკან ბრუნდება, შუა მოედანზე დგება. ბეშქენს გამოწვევად გახე- ჟავს. ბეშქენი უძრავად დგას.

ჩაღატაი. (ყვირის) უღონიერესი სარდალი სა- ქართველოდან საყუთარმა შიშმა დააფრთხო! (ბეშქენისკენ ხელს იშვერს). ჩოზაი. (ყვირის) საყუთარმა შიშმა დააფრ- თხო!

(ბეშქენისკენ ხელს იშვერს)

საყვირების ხმა

ხმები. ტაჩარ ღრაკონია! ტაჩარ ღრაკონია!

ბეშქენი ხმაღს იშვილებს, შუა მოედანზე გადის, ტაჩარს შეებრძოლება და კლავს.

ხანგრძლივი პაუზა

აღშფოთებული შეძახილები: ხუაშაგი სიხარულს ვერ მალავს, ეგარსლანს არ სიამოვნებს ეს; გუანცა ტუქსავს შვილს.

ეგარსლან. (ავაგს) სასარბიელო არ უნდა იყოს, მგონი, ჩვენთვის ბრუევი ბეშქენის რაინდო- ბა, ავაგ! ასეთ დროს! გამძევინარებულ ყეენს ახ- ლა გულს ვინ მოულობს! გონიერებაა ჩვენი ფარც და ხმალიც; ყუეეჩრუი გამზედაობით საფრთხეს შე- ვიქმნით, მიყვარს, რომ არ დაუშალო შებმოდა ტა- ჩარს. თუმცა, დასტური შენგან მას ხომ არც უთ- სოვია, კუაუაზე შეცდა, საცოდავი, ადარც კი ახსოვს, რომ ჩვენ ყველანი ტუყუევი ვართ მანგუ ყეენის!

ჩაღატაი. (ყვირის) სხუელის ძალით შეიძლე- ბა დაამარცხო მხოლოდ ერთი! სულის ძალით შეი- ძლება დაამარცხო ბევრი! ასე!

ჩოზაი. (ყვირის) სულის ძალით შეიძლება და- ამარცხო ბევრი! უთვალავი! ასე!

საყვირების ხმა

მანგუ ყეენი ჩაღატაის თავს დაუქნევს; ჩაღატაი ყეენთან მოიკრება და მუხლებზე დაეცემა, ყეენი ჩაღატაის რაღაცას უჩურჩულებს; ჩაღატაი წამოდგე- ბა და შუა მოედანზე დგება.

ჩაღატაი. (ყვირის) მანგუმ, ხალხთა მბრძანებე- ლმა, უღონიერესი ბეშქენს, სარდალს საქართველოდან უწოდა ბაგატურს! ასე!

ჩოზაი. (ყვირის) ბეშქენს, სარდალს საქართვე- ლოდან უწოდა ბაგატურს! რაიც ჩვენს ენაზე ნიშ- ნავს ბუმბერაზს! ასე!

ჭონი ხუაშაგს მისჩერებია ლიმილი, ხუაშაგი ზურგს შეაქცევს ჭონის და ბეშქენს გასაქცევად რეზული. ეგარსლანი მაღიმალ უმწერს ხუაშაგს.

ბექა. ფრთხილად მოიქეც, ჩემო ხუაშაგ. შენ ხომ ჭკვიანი ასული ხარ დიდი ავაგის, ჩაიკად გულ- ში ეგ სიხარული და დაიხსომე, რომ ურდოში ვართ. ვერაგია მტერი, იცოდე, დაუნდობელი. იქნებ, გგო- ნია, ყეენს ძლიერ ესიამოვნა სარდალ ბეშქენის გა- მარჯვება.

ხუაშაგ. სულაც არ ვნაღვლოვ, გულს ტყენს თუ არა მისივ ნაქებ ტაჩარის მარცხი.

ბექა. ხუაშაგ, ფრთხილად!

საყვირის ხმა

მანგუ ყეენი წამოდგება და თავის მსულებლებთან (ოლკაი, ჩაღატაი, ჭონი, ჩოზაი, ქელუქონ) და მკვლელებთან ერთად გადის.

კარპინი. (ეგარსლანს) მე მისმა დიდმა გულა- დობამ და მკლავის ძალამ მომიბოლა ძლიერ (ბეშ- ქენზე უთითებს). ღმერთმა ჰქნას და ყოველ ქრის- ტიანს ჰქონდეს მსგავსი სულის სიმტკიცე.

ეგარსლან. (კარპინის) გაგულისება ყეენისა, ვგონებ, არც ღირდა. საზავიერო არ გვაწვდევინოს, მე ეს მაწუხებს.

კარპინი. მინდა ვიცოდე სახელი გმირის. მის შესახებ ყველს მოვუთხრობ.

ეგარსლან. ბეშქენს უხმობენ. ისიც იცოდეთ, თავნება და პატივმოყვარე.

ს ს უ რ ა მ ი ი

ხუაშაგის და გუანცას კარავი ურდოში (ყარაყორუმს); ღამეა, ხუაშაგი და გუანცა.

ხუაშაგ. მეოთხე თვეა, რაც ამ სოროში ვა- თენ-ვაღამებთ; საწოლი ჩემი მომნატრებია, სუფთა და თბილი.

გუანცა. ღმერთს სცოდავ, შვილო. მამა ბატო- ნი სიკვდილს გადურჩა და ჩვენ ყველანი ცოცხლე- ბი დავრჩით. ნაცვლად იმისა, უფალს მამალობდე, ბედს საყვედურობ და დღენიადაგ წუწუნით მიყლებ.

ხუაშაგ. წყალსაც ვერ დაღევ, ბინძურია, აშმო- რებული.

გუანცა. ისევ და ისევ! იქნებ გგონია, მართლა ბავში ხარ! ცხონებულ დედას ჩემხას კურთხეულს ოთხი შვილი ესვა შენხელას.

ხუაშაგ. ხორცს კი სუნი სდის მურალი ლეში- სა. კუშისი ხომ პირტუყუთათვის მოუგონით. თუმც, არა მგონი, ღორიც კი დრუნჩს ჰკრავს და დაიწუ- ნებს. უსჭულთა ენა მაინც ვისწავლე, მგონი. იქ- ნებ, ამით თავი გავირთო. ეს „ღომბოა“ (ჩის ვედ- როს უჩვენებს), ეს კიდევ „მამბა“ (პურს უჩვენებს), ამას კი „ბაგ-ბარ“ ჰქვია (ჩის თევზს უჩვენებს) იყო- დე. მოგწონს თუ არა ჩემი დიდი განწავლულობა.

„ხუნდუგა“ კი სასმიზია მხოლოდ ღვინისთვის (ხის პატარა თასს უწვენებს). და თუ კარხალი მოგვენატრება, „მარ-სეი“ უნდა წამოიძახო.

გუანცა. კმარა, ხუაშაგ! მამა ბატონი მოდის ჩვენწენ, გულს ნუ აუმღვრევ, შენებური სისულელე არ წამოაგროშო.

ხუაშაგ. სულ დამუწნადები; იქნებ ამით გაამოთ მაინც.

გუანცა. არც ეს ივარგებს; ეცადე დარდი გაუქარო, მარტოა იგი თავის ფიქრებთან და გამხმევება სჭირდება ჩვენგან.

შემოდის ავაგი

ავაგ. კიდევ არ გძისავთ? თუმცა არც თუ გვიანი არის.

გუანცა. ივანეშით უკვე?

ავაგ. მო, ევარსლანთან.

ხუაშაგ. და ბეშქენაც იქ იყო თქვენთან?

ავაგ. ცოცა საქმალ; თუ მერჩვენა.

გუანცა. არა, თბილად უნდა ჩაიცვა. სუსხავს. მეგინიბეჭად ხომ ტუაჰუკი ავიცა უკვე.

ავაგ. ხვალ წვეთლებას მართავს უყენი. ჩვენ უყელანი უნდა ვეახლოთ. დაგვიწინს ბედი, ტუევაბაში მყოფთ იძულებით რომ გვაშხიარულებს.

გუანცა. ცოტაც კიდევ და უკველივე გამოკეთდება.

ავაგ. მო, ასე, ასე, ჩემო გუანცა, იმედი არც მე დამიყარავს. ოღონდ ესაა, ვერ შევიტყუე, რა განუზრახავს, ან რას გვიპირებს. გაურკვეველმა უოფნამ ჩემმა, არ დაგიმალავ, ძლიერ მომქანცა. ზოგჯერ ვფიქრობ, ურდოს ტყუედ უოფნას სიკვდილი სჭამდა, ვფიცავ გამჩენს.

გუანცა. ავაგ!

ავაგ. მო... არა, არა... ზოგჯერ მეთქი, ჩემს უნებურად ამაზე ვფიქრობ.

ხუაშაგ. მეც იგივე აზრი ამეუკიატა...

გუანცა. (ხუაშაგს მკაცრად) დაწევი ახლავ, რაღას უყურები!

ხუაშაგი მიწაზე დაფენილ ხალიჩაზე წევბა.

ავაგ. იმონი ძლიერ გამოშვარალა დღეს...

ხუაშაგ. „ტარასუნით“.

ავაგ. მო, აქაური არყით თურმე. მეგოგებთან.

გუანცა. როგორ გაბედა!

ავაგ. ვერ გაამტყუნებ, ნაღვლიანი დაიარება. ცხენს დარღობს თავისს, ფეხმოტეხილი შინ რომ დატოვა; მტორალი ვნახე და შემეცოდა. აღარც თავისი ტყუეობა ახსოვს, არც საქართველოს დაბეჩავება.

გუანცა. ეყენს ნიონი მოუწვევია ტფლისიდან, უფრი მოვკარი.

ავაგ. მო, მხლებლებით ჩამოსულაო, ორით თუ სამით, ასე მიითბრეს.

გუანცა. ნეტავ რა ხდება იქ, ჩვენთან, ახლა გაპარტახებულ საქართველოში.

ავაგ. როგორც შევიტყუე, ბრძოლა მომხდარა

სისხლისმღვრელი აენისის ვაჟეს.

გუანცა. რაო? ბრძოლაო?!

ავაგ. იტალიელ მისიონერს თუ დაუტყრებ; მიყუოფლდა. მონღოლოვან გებულობს ამბებს. მიყვირს ძალიან, თუ ახერხებს.

გუანცა. სასიეთოს ჩვენთვის იგი არას იტყუდა.

ავაგ. უსჭულონი შეხვეიან ბანას და ოლითისს, ეს არ იკმარეს და მოაოხრეს აგრეთვე ტაო. შურიძმიებამ ხალხს მტრის ძალა გადავიწყა და იარაღს მოკიდეს ხელი. შავშვაო, კლარჭოა და ტაოელთა ციხისკარელი წინამძღოლობდა აენისის ვაჟეს; მათ ნებსნი და კარნიფორ... ლნი შემატებიათ. გაუმარტყენიათ ივერიელთა, ღმერთის შეწვევით, აოტნეს მტერი და ხელთ იგდეს დიდი ალაფი.

გუანცა. მერე, ამ ჭზით რას მიადწვენი!

ავაგ. უფრო გვიან კი წარჩინებულნი შეტრებილან კობტის თავს მალვით.

გუანცა. რა განუზრახავთ!

ავაგ. იურებდნენო უმეფობას საქართველოსას და განდგომა ვაღუწვევტაოთ.

გუანცა. მერე, რა მოხდა.

ავაგ. მსტორის წყალობით სცნესო თურმე ბოჭოს და ანგუგ ნონებმა ესე უკოფილი.

გუანცა. მაღლობა უფალს... რომ გადაურჩა საქართველო კვლავაც დარბევას.

ავაგ. კობტის თავს მდგომ შეთქმულთ მიუხდნენ, შეიპყრნეს და წარიყვანეს იმ დღესვე ანისს.

გუანცა. ნუთუ არ ცხმით, რომ შერბძოლუ... აოქროს ურდოსთან სიბეცეა, უგუნურება.

ავაგ. შეთქმულთ შორის დადანიც უკოფილა ცოტნი; იგი, თურმე, გვიან მისულა დათქმულ ალაგას, და ამდაგვარად გადურჩა მონღოლთ. მის მ-გოპარი კი უპატიოდ მოაყრობიან უსჭულოები; ტანზე გახადეს, ზურგზე თაფლი წაუსვეს ყველას და მოედანუ დასხვეს თურმე მცხუნვარე შვის ქვეუ და ლადანი, რა უხილავს დაენიებული მოვარსარაღნი, თვისივე ნებით გაშიშვლებულა და მეგოპაროტ გვერდით დამჭდარა, ნიონები განცვიფრებულან და მისი მისვლის კითხვის მიზეზი. არა თქვენი განდგომისათვის შევიკრებინეთ, უთქვამს დადიანს, არამედ რათა განვაგოთ საქმენი უკეთ და თუ ამისთვის მსკიანო სარდალო, მეც იგივე ზედერი მერგოსო უნდა. სხვებხაც თურმე იგივე ეთქვაო; იწამეს ონდლო სიტყვანი მათნი და განუტყევეს დიდის პატიოთ უკუღანი ერთად.

გუანცა. რა სარგებელი მოუტანეს ჭვეყანას ამით! მე ის მიხარის, რომ საქართველო გადაურჩა კვლავაც დარბევას. ბრძოლა შენი ნუთუ უკვე გადაავიწყდაო!

ავაგ. „სარგებელიო“ ამბობ, გუანცა... უკოვო ბრძოლის განახლება ხალხს სულს უჯაყებს... ჩემი აქ უოფნით უმწეობა და სუნუგეშობას ვმატებ ქვეყანას...

გუანცა. შენ საქართველოს სიყვარულმა მოგიყვანა აქ და არა ფიქრმა საკუთარ ბედზე. უმაღლერი უნდა იყოს სწორედ ხალხი, შენს თავდადებას დაიცემული ივერიისთვის რომ ვერ ზედადვებს.

ავაგ. ჩემს არჩევანში — მოვსულიყავ ეყენთან, ნებით, — ვეუბო დღეს ძლიერ.

გუანცა. რახან სიცოცხლე შეინარჩუნე! ასეთია ბუნება კაცის: რაც გააჩნია, მას არ აფხებებს. ნუთუ უკვირ გადაგვიწყდა, ყოველ წუთს რომ სიკვდილის თლოდი.

ავაგ. პო... მართლს ამბობ, მაგრამ რა ვქნა, თუ გული ჩემი დღეს სხვას მჯარნახობს.

გუანცა. ვეღარ გცნობ, ავაგ. გონებადინჯი იყავ მუდამ ცხოვრებაში, ახლა რა მოგლის.

ავაგ. ვეღარ ვისვენებ, როცა მესმის ახგარო ეღრალი. ავინისი ვაკეს თვალნათლივ ვხედავ, სადაც იმარჯვა ციხისკვარელმა მტრის კარბ ძალაზე.

გუანცა. და შენ გინდა სიქვა ყვეანთ ბრძოლას ჩვენივის სიკეთე შეუძლია რომ მოიტანოს?!

ავაგ. ემ, გუანცა, თავად საქმე უფრო მეტად გვასწავლის ჭკუას, ვინემ ბრძენი თავის ბრძნული გამონათქვამით. ხალხი შინც იარაღს ისხამს, ბრძოლისკენ იწევს. შეგონებებით ერს ვერასდროს დაამშვიდებ.

გუანცა. ციხისკვარელი მალე ინანებს იმ მოჩვენებითს გამარჯვებას ავინისი ველზე.

ავაგ. უაზრო ბრძოლა, განწირულიც რომ იყოს იგი, გამაფხიზლებს ერს უფრო მეტად, ვიდრე ბრძნული, მშვიდი ლოღინი დროის შერჩევის. დაჩოქება და თავის წახრა მონურ სულს მბადებს, დაჩრმუნდი დღეს მე, და ამიტომაც ვთვლი შეცდომად ურდოში მოსვლას.

გუანცა. რა განგვირახავს!

ავაგ. თითო ცხოვრებამ რაც მიკარნახა, მინდა გულით იზარებდე.

გუანცა. უაზრო ბრძოლას უფრო მეტი სიკეთე მოაქვს, ვინემ ბრძნულ ლოღინს, რადგან ლოღინი ერს ტვინს ულაყებს და მონად აქცევს. შენ ასე ამბობ! მე კი ვფიქრობ, ერთადერთი გზა ხსნისა ჩვენივის დღეს მზაკროსაა.

ავაგ. არა, გუანცა, ეშმაკებად და მზაკრებად მთელი ერი ვერ გადაიქცევა, მხოლოდ ბრძოლა შეუნარჩუნებს ხალხს სულსა და გონს, სხვაგვარი გზა გადაგვარებს და დაკნინებს. უაზრო თუ დასაღუპავად განწირულ ბრძოლით კი სიცოცხლეს შეინარჩუნებს; მთელ ხალხს, გუანცა, ვერავინ მოსპობს! ლოღინი და უმოქმედობა ერს მოადუნებს და ლეშად აქცევს.

გუანცა. ვერ დევიქრებ მაგ დიდ „სიბრძნეს“; ზეპარადაც კი არ თქმულა არსად, დათვის ჭიანჭველად შებრძოლებოდეს.

ავაგ. მაშინ მკვდრებად ჩავთვალოთ თავი, რაც გამართლებს ჩვენს სიბაბუნეს, უმოქმედობას; თუ ცოცხლებში გზურს იხსენებოდე, მოიქეც ისე, რომ მტრემაც კი პატივი დაგდოს! თავის წახრას და მონობასთან შეგუებას მიჯობს ერი მოსისპოს სულაც!

პაუზა

გუანცა. შენს სხეულში, ვგონებ, სატანამ დაიხსდურა. ილოცე, ავაგ. არ გაგწიროს გამჩენმა ღმერთმა; გახსოვდეს მუდამ, ურდოში მარტო არ იმყოფები. ჩემზე არ ვდარდობ, ერთადერთი ასული

შენი ყვენის ტყევა. დაფიქრი, ავაგ. ნუ გათამამდი.

ბუაშაგ. და ბეშქენიც! ტყევა ჩემსაფრთხილშია. გუანცა. (ხუამავს) შენ ისევე გღვიძავს! ხმა გამოიღე და დაწევი ლოგინში ასლავ!

ავაგ. (გუანცას) შენც დაიძინე; ვხედავ, უაზრო არის ჩვენი ეს საუბარი, მხოლოდ წყლის ნაყვაღამე ნებისა.

გუანცა. ეშმოობ, ავაგ. ძალიან ეშმოობ; გემუღარები მოვიქცეთ ისე, ცოცხლები რომ დაუბრუნდეთ ჩვენს მიწას, მამულს; მერე კი, მერე სხვაგზა ვეძიოთ, ვიფიქროთ სხვაზე.

ავაგ. ხვალისათვის განგზაღდინოთ, ყვენი ხომ ნაღიმზე გვიწევს. ვიზიარულით დღენიდაგ და დრო ვატაროთ, მუცლის მონებად გადავიქცეთ, ვინძლო ტვინი გამოვიღუყოთ, სატანველმა თავი თვინი არ შეგვახსენოს. ასე სჯობს, ალბათ... შენც ხუამავის გონებით მსჯელობ, ჩემო გუანცა. ძილი ნეებისა.

ივანი გაღის

ბუაშაგ. ხომ არაფერი მიითქვამს ცუდად... და ჭკვიანად ვიქცეოდი, როგორცა მოხოვდი...

გუანცა. იმდენს იყბუდებ, თავს მომამეზარებ. ერთი სიტყვა სთქვი, მაგრამ ისეთი, რომ გონება აუღვრიე ბედშვამამაშენს. ალბათ, გესმოდა, რას ამბობდა, როგორ მსჯელობდა.

ბუაშაგ. მე ბეშქენი ვახსენე მხოლოდ, სხვა ხომ არავინ.

გუანცა. უკანასკნელი იყოს მისი ხსენება ჩემთან! და, აგრეთვე, მამაშენთანაც! ამას გიბრძანებს დედაშენი, დედა ბატონი.

ბუაშაგ. ნუთუ აუცი უნდა იყოს ხსენება სარღლის.

გუანცა. დას ნუ იბრძუებ! კარგად იცი, რადაც გიკრძალავ. დროა თვალენი გაახლო. ნუთუ ვერ ხედავ, რა დღეშია ჩვენი ქვეყანა... მსახვარლმა ბედმა ეს არ გვაკმარა... ტუვე ვართ ყვენის... სურს გვაცოცხლებს, სურს — მოგვაკვდინებს, ნება მისია; ჰოდა, ასეთ დროს ფიზოლად უნდა ვიყოთ დღე და ღამ, მტრის ორივ თვალის ასახვევად ნიღაბს ვხმარობდეთ... და ამიტომაც გარჩევ ბეშქენს ნულარ ახსენებ, ამოვიგვე გულიდან სულაც, მოიქეც ისე, როგორც შებთერის სახელოვანი სარღლის ასულს...

ბუაშაგ. რა გავაკეთო?

გუანცა. ერთადერთი გზა ხსნისა და თავის დაღწევის მხოლოდ მტერთან დამოყრებაა...

ბუაშაგ. ვთქვათ, რომ ასია; მერე, მე რა ვქნა! ყვენის შვილს, უსწულიო ჭოჩის მუხლმოდრეკილი შევევედრო ცოლად მიზოვოს, გული მოვუღობო, რომ საქართველო ვინძლო დაღუპვას გადავარჩინო. ხომ ამს მირჩევი!

გუანცა. ღმერთს ევედრე, ეგების ახდეს.

ბუაშაგ. ბევრჯერ მომიჩრავს ყური, როს შენ, დედა ბატონო, ჩემს გათხოვებას ურჩევდი მამას უსწულიო ყმაზე, მაგრამ იცოდე, არც მთლად ბრძუვი, ან რეგენი ვარ.

გუანცა. უმაზე კი არა, ყვენის შვილზე! ხალხთა ზბრძანებლის მემკვიდრეზე!

ხუაშაგ. მაგრამ ქრისტიანს ძალუძს გააქუეეს კერბო მოთაყვანეს?!
გუანცა. გარემოება და დრო თუკი ამას გვკარნახობს!

ხუაშაგ. რომ გადავგვარდეთ და დავივიწყოთ სჭლოი, ადათი!

გუანცა. რომ არსებობა შევინარჩუნოთ!

ხუაშაგ. მართლაც ბავშვად მთელი! რაღა ფახი აქვს არსებობას დაკინებულს, დაბეჩავებულს! სხვა რომ არა ვთქვა, ყვენის შვილს ხარკად ვუნდივარ. ნუ გამწირავ ასე იოლად, თავადაც იცი, რომ მე დღე და ღამ ბეშქუნზე ვფიქრობ, არ დაგიმადავ...

გუანცა. შენას არ იშლი!.. უჩრბობს ბედევ და თან ქუუას არიგებ დედას! ნუ გათავებდღი! შიოქეც ისე, ვით გიბრძანებს მშობელი შენი!

III მოქმედება

I სურათი

მანგუ ყვენის კარავი ოქროს ურდოში.

(II მოქმედების I სურათის სცენა).

მანგუ ყვენი ზის ტატზე; ფეხზე დგანან: ოლჯათ, ჩალათი, ჭჩი, ჩობაი, ქელთუქონ, კარპინი; მცველები; დესპანები; მსახურები.

საყვირის ხმა

შემოღიან: ავაგ ათაბაგი, ეგარსლან ბაქურციხელი, გუანცა, ზუაშაგ, ბეშქენ. ავაგს, ეგარსლანს და ბეშქენს მცველები ხმლებს შემოსსნიან. წინ ავაგ ათაბაგი მიუძღვის, იგი დანარჩენებს გამოეყოფა და ყუენს წარუდგება. ავაგის უჯან, რამდენიმე ნაბიჯის მოშორებით, დადგება ეგარსლან ბაქურციხელი, ეგარსლანის უჯან — გუანცა, ზუაშაგი და ბეშქენი.

მსახურები შემოსულთ სასმისებით უმსპინძლდებიან;

სტურები სასმისებს მონღოლური ადათით ელიან.

ჩალათაი. (ხამალა) მანგუმ, ღვთის სწორმა მიწაზე, ნადიმი ინება! მანგუმ, ღმერთის სწორმა მიწაზე, ნადიმი ინება!

საყვირის ხმა

ჩობაი. (ხამალა) ნადიმი ინება!

საყვირის ხმა

მსახურები უცხო ქვეყნის დესპანებს თვათავიანთ ადგილს მიუჩენენ. საბატო ადგილებზე მხოლოდ

თაიი-ინეს დასხამენ, ქართველი ევლავ დეზუ დანან: წინ ისევე ავაგ ათაბაგი დგას.

ჩალათაი. (ხამალა) მანგუმ მხიარულება ინება! ასე!

ჩობაი. (ხამალა) კაცთა შორის მხიარულება ინება! ასე!

მანგუ ყვენი ტახტიდან წამოდგება გაცივდრებული და უწრადლუბად ქვეული ავაგ ათაბაგს მიანერლება და დღხანს უშურს მას დაფინებოთ.

პაუზა

გაოცებული და დაბნეული ყვენი ჭდება და ჩალათის თიის დაუქნევს;

ჩალათი ყვენთან მიიჭრება; ყვენი ჩალათის რალაქას უჩურჩულებს, თან ავაგ ათაბაგს თვალს არ აშორებს და ხელს ავაგისკენ იშვერს;

ჩალათი მოხედავს წინ მდგომ ავაგ ათაბაგს, მასაც გაოცება ეხატება სახეზე.

პაუზა

ავაგ ათაბაგი შეცდება და უნებურად რამდენიმე ნაბიჯით უჯან იხევს.

მანგუ ყვენი ხელი ისევე ავაგ ათაბაგისკენ აქვს გაშერილი; შემდეგ ყვენი ჩალათის რალაქას ეტყვის.

ჩალათაი. (ხამალა ავაგს) შენ ცრუ ხარ! შენ ცრუ ხარ! და ამას ხედავს დიდი მანგუ, რომლისთვისაც დაფარული მიწაზე არა არის რა! ასე!

ჩობაი. (ხამალა) რომლისთვისაც დაფარული არა არის რა! ასე!

ჩალათაი. (ეგარსლანს) შენ ცრუ ხარ! შენ ცრუ ხარ! და ამას ხედავს ყველა ხალხის იმპერატორი!

ჩობაი. ამას ხედავს ყველა ხალხის იმპერატორი!

ჩალათაი. (ეგარსლანს) შენ ქვეშევრდომის უჯან დამდგარხარ! (ავაგს) შენ კი — ბატონის წინ (ეგარსლანს) ბატონი ხომ მუდამ წინ უნდა იდგავს, თუ ის ნამდვილი ბატონია; (ავაგს) ქვეშევრდომი ხომ მუდამ უჯან უნდა იდგავს, თუ ის ნამდვილი ქვეშევრდომია. ბატონს ხომ არ შეიძლება დაავიწყდეს, რომ ის ბატონია; ქვეშევრდომს ხომ არ შეიძლება დაავიწყდეს, რომ ის ქვეშევრდომია. თქვენ კი დიდ მანგუს ატყუებდით დღემდე! შენ ხარ ავაგ ათაბაგი და არა ის! (ეგარსლანზე უთითებს) ასე!

პაუზა

ჩალათაი. და სიცრუისთვის შკაცრად დაისჯებით ორივე!

ჩობაი. შკაცრად დაისჯებით ორივე!

მანგუ ყვენი. (წამოდგება ტახტიდან და ტ.შს შემოქცავს).

ლუუსი! ლუუსი! ლუუსი!
ჩობაი. (კარპინის) უური მოვკარი, თითქოს ქა-
რთვენი პურს ხმლით კამდენ? ასეა? სოქვა,
სოქვი.

კარპინი. ისიც მოხარეს, იძინებენო კიდევ
ქმლის წერტზე! ნუ გაიკვირებს! ბევრ სწავლულსა
და მოგზაურს რომ შევხედრივარ, თავადაც იცი,
პოდა, ისინი ქართულთ კუბაში არიან მუდამ; ხოტ-
ბას ასხაუნენ მათ მამაცობას, გამებდაობას.

ჩობაი. ჩვენში ასეთი ანდაზაა, კარგად დაისწავ-
ლი: ნუ ტრახახობ, რომ იცნობ ასეულ ცნობილ ადა-
მინას, უმჯობესია დაუმეგობრდე ერთს!
(თუ გულს გულებს დაიდებს, ამით ანიშნებს, რომ ეს „ერ-
თი“ თვითონაა).

შემიძლია უოველ სწავლულზე მეტი ვასწავლო. გაჯა-
ნლო უთავალავი საიდუმლო, იმავე ძველებური პი-
რობით:

თუ ცარიელ ქისას სამუდამოდ გადამავიწყებ და,
თუ გახდები უხმო, უსიტყვო! რადგან, 100 თავ-
მოუკრავ ტომარას შეიძლება თავი მოუკრა, ასეულ
ადამიანთა პირს კი ვერ დაადუმებ. ეს ანდაზაც ის-
წავლე. ასე!

კარპინი, ვმადლობ ღმერთს, რომ შენისთან
ბრძენს შემხვედრდა. ხოლო პირობას რაც შეე-
ხება, არ გადაუქვამ. შენგანაც ამას ველი, ჩობაი.

ხუაშაგ. (ბეშქენს) თუნდა უსჯულოს დანდო-
ბილხარო და თუნდა ტალღას დაყრდნობილხარო,
ჩვენში რომ უთქვამთ. მართალ არის?

ბეშქენ. (აიბნევა) პო.. მეც მსმენია იგივე სი-
ტყუებო... საყუთარი მკლავის იმედი უნდა გქონდე-
სო მხოლოდ.

ხუაშაგ. თუ დიდი მუშტის!..

გუანცა. (ხუაშაგს შეაკრავს გადახედვას) —
დიდება მანგუს, ხალხთა მბრძანებელს, გულმოწყა-
ლეს, ყვეს უძღვევებს!..

ჩობაი. (კარპინის) ღვიწმ მუკვე დაგჭაბნა
(იციინს) დაბადებიდან სიყვდილამდე კაცი მეტ
ბოროტებას სჩადის, ვინმე სიყეთეს, ვინც არ უნ-
და იყოს იგი.

კარპინი. ჭალაიცი და ღუთისმითში ღიაფანიუ?
ნუთუ ასეა!

ჩობაი. კი! ვამბობ მე. და ამიტომ, იმ დღიდან,
რაც ამ სიბრძენს ჩავეწი, უსაზღვროდ შემიყვარდა
ქისა, (იციინს) ოლონდ, პირთამდე სავსე (იციინს).
თუ ეს არ იცი, მაქლაგუნა ხარ; ასე! (იციინს).
ახლა შენზე მხოლოდ ღვიწმ მბრძანებლობს, სხვა
არავინ (ყვესს გახედვას). და არაუერი! და ესეც
ბოროტებაა, ვამბობ მე! (იციინს).

ხუაშაგ. (გუნცას) ბეშქენს რატომღაც აზნე-
ული სახე აქვს, დედავ. პოგორ გგონია, რაა მი-
ზენი?

გუანცა. რამდენჯერ უნდა გაგაფრთხილო, ბო-
ლოს და ბოლოს!

ხუაშაგ. (გუნცას) კიდევ კარგი, საყუთავოდ
რომ არ გოწვევებს! ესა გვაკლია!

გუანცა. გარუმედი ახლავ! საყუედურის თვა-
ლით გიშვებს მამა ბატონი!

ჩალატაი. (ხმაძალა) დიდმა ყვენმა, ყველა
ხალხის მბრძანებელმა, ღმერთის სწორმა მიწაზე —
მანგუმ ინება თავისი ბაგით ამცნოს განაჩენი და-
მანაშავთ!

ჩობაი. (ხმაძალა) თავისა ბაგით ამცნოს გა-
ნაჩენი დამანაშავთ!

მანგუ ყუენი. სკოზს ცრუ იყო, ვინემ ლაჩა-
რი!

ეს სოქვა მანგუმ!

ცრუს ტყუილს გადააჩვევ, ლაჩარს სიმბდალეს ვერ
გადააჩვევ!

ეს თქვა მანგუმ!

თუ ლაჩარი ხარ, საიდუმლოს ვერასდროს დამა-
ლავ!

თუ მამაცი ხარ, საიდუმლოს მუდამ დამალავ!

ამას ამბობს მანგუ!

თუ მამაცი ხარ, ფრთხილი ხარ, თუ ფრთხილი ხარ,
კვიანი ხარ!

თუ ლაჩარი ხარ, სულსწრაფი ხარ, თუ სულსწრა-
ფი ხარ, ბრიყვი ხარ!

ეს სოქვა მანგუმ!

(ივავს და ეგარსლანს) კვიანები ხართ და არა
ლაჩარები,

მამაციები ხართ და არა ბრიყვიები!

სასჭელის ღირსია ლაჩარი!

დიდების ღირსია მამაცი!

გულად შეიღებს მხოლოდ დიდი ერი ზრდის!

ლაჩარ შეიღებს მხოლოდ პატარა ერი ზრდის!

მანგუ განაცვიფრა თქვენმა გულადობამ, და გე-
ლით პატივი და თავისუფლება მამაცი ხალხის
შვილი! და ვახაუჭებთ, ორი სერგუცით.

ასე სოქვა მანგუმ!

ისევ ტაშს შემოკრავს და დაქდება).
(საყვირების ხმა)

ჩალატაი. (ყვირის) ასე თქვა მანგუმ!

ჩობაი. (ყვირის) ასე თქვა მანგუმ!

მსაჭრებს შემოაქვთ მაროს მაგვარი ორი დი-
დი სანადილოპელო, მოკრძალებით ვადასცემენ ავა-
გსა და ეგარსლანს.

აჯაგ. (მანგუ ყვენს) უსაზღვროა დიდსულოვნება
შენი, ყუენო, მბრძანებულო და მსყრობელო ქვე-
ნარეაბს!

ეგარსლან. შემწყნარებელო დიდი მანგუ! დედი
ღმერთსაც კი შემურდებოდა ღმობიერება, უღირს
მონათ მიმართ დღეს რომ გაოიინინ!

მანგუ ყუენი. (ტაშს შემოკრავს და ჩალატა-
ისკენ ხელს გაიშვებს).

ჩალატაი. (ხმაძალა) მანგუს სურს ღვინი!
მაკუს სურს ღვინი!

ჩობაი. (ხმაძალა) მანგუს სურს ღვინი!

მსაჭრები სტუმართ ადგილებს მიუჩენენ; სა-
პატრო და თვალსაჩინო ადგილას მხოლოდ და მხო-
ლოდ მსაპინძლებს დასხამენ: ერთადერთი სასმისო
(მონღოლური ადამის მიხედვით) ყველა შესევამს
პირველ სადღებრქელს.

ჩაღატაი. (კარბინის) რითი უნდა ამავობდეს ამკვეუნად კაცი მსურს მიპასუხოს რომის მოციქულმა.

კარბინი. (ჩაღატაის) თავისთავს ზრაცხდეს მონად უფლის და წუთისოფელს ისე განვიღებ, ვით ღირსეული მეუღაბნოვ.

ჩაღატაი. (კარბინის) ცდილობდი ქვიანურად გვასუხა; ის, ვინც ცდილობს ბრძნულად ილაპარაკოს, ცრუობს, (იცილის) შენ უნდა ამავობდე მხოლოდ იმით, რომ უშვებ დიდ ყვენს! ხელებს კი ჩვენი მტერთი იმპრალბენ, თუ ველად ხარ, კარავი კი საჭირო სულაც არ არის. ისწავლე, ისწავლე...

გოჩი. (ოლჭათს) როგორ გადავიდე ჩემი გარით იმ უღელტეხილზე, ვითხავ მაშას, გადავწყვიტე.

ოლჭათ. (გოჩის) ამბობენ: არ უნდა შესარული მამის დარიგებანი, შეასრულე მხოლოდ შენი საკუთარი ნაფიქრალი; ამბობენ: არ უნდა შესარული დედის ნაზი დარიგებანი, შეასრულე მხოლოდ შენი საკუთარი ნაფიქრალი.

კარბინი. (ეგარსლანს) უმარლოდ მოხარულ ხორცს შემშილი მიჭობს; ვხედავ, თქვენც ასე ფიქრობთ, რაინდო. და ამას გარდა, ძაღლებს, მელიებს, ცხენებსა და მკლებს მიირთმევენო, მიიხრებს, მინდოლინ; თხა და ცხვარი სანატრელი აქვთ. და ღმერთმა უწყის, დღეს რისი ხორცი გამოიმეტეს. გაქირვების თამს კაცის ხორცსაც კაშენო, უთქვამთ, ნუ გაიკვირებთ. კერპთმოთაყვანე სულზე არ ფიქრობს, მსურს საღვთაგანდელი შევსვა თქვენი, დიდი რაინდო.

ეგარსლანი. (კარბინის) უღრმეს მალლობას გვაგასინებთ, წმინდა მამაო.

გოჩი. (ილიმება და ხელს ხუაშავისკენ იშვერს) აი, ის! აი, ის! ის!

ოლჭათ. (გოჩის) თუ აღამიანს ორი აზრი აქვს, ქალად იწოდება მამინ იგი და არა კაცად; თუ აღამიანს ერთი აზრი აქვს, ჯანძღად იწოდება იგი და არა კაცად;

თუ ქალს ერთი აზრი აქვს, კაცად იწოდება მამინ იგი და არა ქალად;

თუ ქალს ორი აზრი აქვს, ძაღლად იწოდება მამინ იგი და არა ქალად; ასეთთან უნდა იმეგობრო და იცხოვრო ოჯახში, ასე!

გოჩი (ლიმილით შეჭურვებს ხუაშავს და ხელს ისევ მისკენ იშვერს) მას უფრო ლამაზი თვალები აქვს, ვინც ზმოს.

ბეშქენ. (ავაგს) ეყენის შვილი მტად უტოფრად უშვარს ხუაშავს; იგი თვხილობს და შურაცხგაგოუს ჩეყჩანს თვოუღელს..

ავაგ. და დეილი მამა გულდამშვილებით ადუნებს თვალს ამ საჭარლობას! მგონი, ჩემმა უსუსურობამ უფრო მტად აგაღლევა შენ. ვიდრე ეყენის შვილის ქვევამ და უტოფრობამ. დამიშნის გარდა, ჩვენივთი სხვა ვა ალარ არსებობს, ისიც ურდოში!... ეცადე მშვიდად იყო, ბეშქენ, მეც ნუ მამულოებ... ესეც გახსოვდეს: ის, ვინც ურდოში თავს გამოიხდეს ჩემი ღირსების დანაცვად, მხოლოდ და მხოლოდ მე შურაცხმეოფს! მან ვა უყენი. (ტაშს შემოკრავს, შემდეგ

ხელს ეგარსლანისკენ გაიშვერს და ჩაღატაისკენ ხედავს).

ჩაღატაი. (ეგარსლანს მიუახლოვდება) გეგენა ხელის საჩვენებელ თითს მყერდელ მიაღებ; ზმამაღლა! ცუდი ქვეშევრდომია ის, ვინც თავის ბატონს ებრძვის; კარგი ქვეშევრდომია ის, ვინც თავის ბატონს შველის; დანჯის ღირსია ცუდი; ჯალდოს ღირსია კარგი; მონობის ღირსია ცუდი; თავისუფლების ღირსია კარგი. შენ მონობედ ღმერთის გულდამობა სიმამაციო! და გასაჩურებს საქართველოსკენ მიმავალი გზით! ასე ინება მანგუქ! (ავაგს) შენ, (გუანცას) შენ, (ბეშქენს) შენ, (ხუაშავს) შენ, ურდოს დარჩებით! ასე ინება მანგუქ! ჩო ბაი. (სიმამალა) ასე ინება მანგუქ!

ქ ს ბ რ ა თ ი

ქართულთა კარავი ურდოში
ბეშქენი (წამოწოლილია ხალხიანზე)

შემოღის ხუაშავ

ბეშქენ. (გაოცებული, დაბნეული წამოიჭრება) მე თქვენს კარავში შემოვიჭრილვარ ჩემს უხეხურად... მხოლოდ რეგვენს თუ მოუტა მსგავსი რაჟ, ან ბაცეს; კარავები ისე ვერხანია, ამერია ჩემი თქვენსაში, რანაც გეკრდიგეკრდ... ბოღაშს მოვიხილი, მაიატოთ დანაშაული.

(წასვლას აპირებს).

ხუაშავ. არა... ეს მე შემოვიჭერი თქვენს სამუოფლოში... და... უხეხურად, რაღა თქმა უნდა; კარავები ისე მკავს ერთმანეთს, ამერია ჩემი თქვენსაში... ბციც მე ვარ და... მგონი, რეგვენიც. რატომ გარბინაბო? კარავი ხომ ჩემი არ არის. და მაინც რომ გაქცევას ღამობოთ!... ახა, მიიხედ-მოიხედეთ და დარწმუნდებით, რომ მართლს ვამბობ.

ბეშქენ. (კარავს მოათვალიერებს) ვგონებ გადარჩა...

ხუაშავ. ასე არ არის?

ბეშქენ. როგორც ჩანს... თითქოს... ასე ყოფილა...

ხუაშავ. ვითომ ცუდია, კარავები რომ გვერდიგვერდ დიდგეს? და ძლიერ ახლოს ან, ერთნაირი რომაა ყველა, დანაწუნია? ჩემს კარავში რომ შემოსულიყავ, შემინდებოდი? არ გეგონოს, სისულელეს გეკითხებოდ, სარდალი ბეშქენ არავის უფროთის, ეს ხომ მჭერა, მჭერა ნამდვილად. და მაინც კი გაქცევას ცდილობ...

ბეშქენ. უფრო კარავში შესვლა, ხუაშავ, ქალწულისათვის...

ხუაშავ. (არ იცლის) უღამაზო! მშვენივრად ვიცი; და მაინც მოველ; მოველ, ხომ ხედავ, მოვიქცე ისე, როგორც მინდოდა. და თუ ვიანკალბე, მხოლოდ იმიტომ, რომ ძლიერ მსიკა...

ბეშქენ. მინდვრად გავიღეთ, იქ ვისაუბროთ, ვინმე არ განახოს აქ უცაბედად. ოღონდ ნუ მიწენ... ასე აჯობებს...

ხუაშავ. გეშინია, ერთად რომ გვენახონ? ნუ დამიძლავ.

ბეშქენ. უხერხულია...

ბუაშაგ. (არ აღღის) სტუმართმყოფარც რომ არ ყოფილხარ!

ბეშქენ. მტრები ურულ წამს გვიოვალთვალდებენ და ეს მათიკრებს...

ბუაშაგ. გინლოდა ეტყვა მაშინებსო და ვერ გაბედუ; პო, ვერ გაბედუ! მე კი, რომ ზედავ, შემოვიჭვარ, უცხო კარავში, არ შევადუ მტრების თვალთვალს, დღარაჩებას; იქნება ფიქრობ ეს ჩავიღინე იმის წყალობით, რომ გონებით კვასუსტი ვარ, ჩერჩტივ, ხებარ.

ბეშქენ. მაგვარ სიტყვებს თავს ვით აკადრებ! ბუაშაგ. მითხარი მაშინ, გაბედულად მოქცეულხარ-თქო და დავწნარდები.

ბეშქენ. პო... ასეა, მაგრამ... ბუაშაგ, მტერი ჩვენ...

ბუაშაგ. (აწვეტივნებს) ისევ და ისევ ურულ ბიგის აწო-ღაწონა ანუ მსჯელობა გაუთავები. აღარ ვიცი რა სჯობს ამქვეყნად, ის, რომ იცოცხო შეგნებულ ლარადა, თუ დაიღუპო ვით მამაი უგუნური მტერთან ბრძოლაში.

ბეშქენ. მე თუ მკითხავენ... მხოლოდ ხმალი უნდა იყოს ჩვენი მფარველი... მაგრამ ავგ ათაბაგი!..

ბუაშაგ. მამა ბატონიც ასევე ფიქრობს, უცხო ნანობს დამორჩილებას.

ბეშქენ. რა? რას ამბობ? დღეს უკვე ნანობს?!

ბუაშაგ. ჩემი ყურით მომისმენია ეს ურველი და თუ ვცრობდე...

ბეშქენ. ბუაშაგ!

ბუაშაგ. ფიცოცა!

ბეშქენ. თუკი ასეა, რად არ გვიმღავენებს თავის განწარახულს, რადავ გვიმალავს.

ბუაშაგ. ნანობს-მეთქი ურდოში მოსვლას.

ბეშქენ. მხოლოდ და მხოლოდ! ხმლის ქარქა-შიდან ამოღებს ხომ არ აპირებს!

ბუაშაგ. აქ?! — ურდოში?! მონდოლთ ბუნაგ-ში! მლეგი და ბეცი უნდა იყო, მტერს რომ შეეხა.

ბეშქენ. კარგად არ მესმის, რას ითხოვ ჩემგან, მიბრძანე რაც გსურს და გვეროდეს, თავს შემოგწირავ.

ბუაშაგ. გაქცევას გთხოვ საქართველოში! ვიდრე უყენი გვიწყალობებს თავისუფლებას, რაიც ერთობს საეგო არის, მალულად წადი, შეპყარე ქარი და ბრძოლის ტინი გაუღვივე ხალხს.

ბეშქენ. ვაჟიარო, ვაჟიქვე მალვით? მერე ავაგი?!

ბუაშაგ. თუკი ქვეყნისთვის ეს საჭიროა!

ბეშქენ. ახრი ექნება კი ქარის შეურას! ან, უავაოდ გამოწყვებთან? ვაახსოვდეს უნდა მტრის ქარბი ძალა.

ბუაშაგ. ისევ და ისევ ფრთხილი მსჯელობა, ურველი ბიგის წინასწარ ზომვა, მონური სიცოცხლეს ნუთუ სიკვდილი არ გირჩევნია, თუნდაც უაზრო; ნუთუ მე უნდა ვამბობდე ამას, უსუსური, უმწყო ქალი; ნუთუ მე უნდა მიქცევიებოდეს დაეკმა ჩვენი, მე, მხოლოდ მე და ბეშქენ კი მსჯელობდით მსჯელობდით ცივი გონებით, კრძალვით, რაიც სიმხდალეს თქვენსას ამტყეებს.

ბეშქენ. ბუაშაგ!

ბუაშაგ. ვტყუი?

ბეშქენ. ჩიარობ ზედმეტად.

ბუაშაგ. ლოდინს მივინდოთ? ბედს დავუცდებით ვევედროთ გამჩენს სხვისი ხელით დაგვიხსნას მტრისგან? ექნება მალღი თავისუფლებას სხვისგან ნაბოძარს, სხვისგან ნაშეპარს მტერა, რომ არა, თავისუფლება, ნაბოძარი უყენისაგან, იმ ლუქმასა მგავს, ბატონი რომ გადაუდებს ხოლმე მშეიერ ძაღლს. ანსევე ფიქრობს ევარსლანიც, ალბათ, დღედაღამ, საქართველოსკენ მიმავალ გზას რომ დასდგომია. მხოლოდ მონური სულის კაცი თუ შეიფერებს ამგვარ წყალობას, თავისუფლება მხოლოდ ბრძოლით მოიპოვება. ჩვენ ასე გვკრდიდნენ, წინაპართა ნათელი სული ამას გავსწავლის.

ბეშქენ. გაქცევას ჩემსას ავაგი ხომ ღალატად ჩათვლის!

ბუაშაგ. მე კი გმირობად, მე, ბუაშაგი, თუმცა, ამას ახრი არა აქვს; ვიცი, ასეა.

ბეშქენ. გვარო? ნუთუ დამეხშო ურდოსსმენა და ან გონება წამერთვა სრულად, რომ აღარ ძალმძის სწორად ვავიცი ნათქვამი შენი. ახრი არა აქვს ვგონებ, ასე სიქვი, ახრი არა აქვს ბუაშაგის ნაფიქროსი ჩემზე?! იმ ბუაშაგის, ქალღმერთად რომ მიმიჩნევია? მაშინ ბეშქენი მძორი, ღეშე უნდა იყოს ამკითებული. შენ თუ მიბრძანებ, უმალ ტფილასში გავჩნდები დღესვე, ახლავ, ამ წუთის, ოღონდ... ვიცოდე, რომ თან მამევება ქალღმერთის მვერა, ოღონდ ვიცოდე, რომ გული მისი სიხარულს იგრობოს!... მშვიდობით იყავ, შენმა სიტყვებმა რეტი დამახსა. დიდაც მიკობს დავიღუპო ვითარ მამაი უგუნური, ვიდრე ვიცოცხოვ ქვეყან ღირადავ ვითომდა ხსნისთვის!

(გასასვლელისკენ გაემართება).

ბუაშაგ. უკვე მიდიხარ?

ბეშქენ. (ჩერდება) რაღას ველოდო.

ბუაშაგ. ახლავ, ამ წუთს მსოვართა თვალწინ? ზედმეტად ფიცობს, მამაცობა ხომ სიგფე არაა, ბეშქენ! მე არც ისეთი სულელი ვარ, ზოგს რომ მგონია, სასაკლოზე გაგვწავნო ახლავ დაუფიქრებლად.

ბეშქენ. თავგა ამებნა...

ბუაშაგ. (მიუახლოვდება) შენ მარტოდმარტოდ აპირე წასვლას? ნუთუ მშველელი არვინ გვირდებ. ნუ აჩქარდები; ვიფიქროთ ერთად, ერთად, მე და შენ...

(მზორზე ხელს დაადებს).

ბუაშაგის ჩაღბტი მცველებთან ერთად

ჩაღბტი. (ბუაშაგს) შენს კარვამდე ერთმანეთზე ვაღანასკული ასი გაშლილი ხარის ტყავი დაეფინება მიწაზე; შენს კარვამდე მარჯვე მშვიდლოსანი თუ მიწადენს ვატყორცნილ ისარს; შენს კარვამდე ულაყი ცხენის ჰიხვინიც კი მწელად მისწვდება; ეს იმას ნიშნავს, რომ შენთვის მიჩენილი სადგომი აქედან ძალზე შორსაა. და მაინც აქ ხარ! როგორ უნდა ვავიგო ეს მე, ჩაღბტი!

(ბეშქენს) შენ კი დავრომილი ბებრის მახსოვ-

რომა გქონია, რადგან დავიწყებია, რომ მას (ხუ-
შაგზე ანიშნებს) უკვე შეხება ხალხთა მზარდობის
მივლით, ჩოჩიში და მისი უმჯობესი როგორ უნდა
გავიგო მე, ჩალატაში! (რადღეწერმე გულზე ხელს
დაორტავს) ნოიან! ნოიან! ნოიან! მე ვთქვი, რომ
თქვენი ბატონი ვარ, ბატონმა კი ყოველივე უნდა
იყოღეს უმებზე. (მცველეს) ტორხუბი! (ხუშაგს
და ბეშქენს) ჩალატა ეძახის მცველებს ტორხუბი!

მცველები გასასვლელში ჩადგებიან.
ხუშაგი გასასვლელისკენ გაემართება

ჩალატაი (ხუშაგს) შენ ჩალატაში კარავიდან
გახვლა არ გობრძანა.

ხუშაგი ერთ-ერთ მცველს ხელს ჰკრავს; მცვე-
ლები ხმლებს იმიშვლებს; ერთ-ერთი მცველი ხუ-
შაგს წაუბიძგებს, ხუშაგი დაეცემა; ბეშქენი ხმლით
ხელში მცველებს მიყარდება; იმართება ბრძოლა. ბე-
შქენი ერთ მცველს კლავს და იღებება ბრძოლაში.
ხუშაგი ცდილობს ბეშქენის გვეშთან მისვლას, მა-
გრამ იგი მცველებს ძალით გაჰყავთ კარვლიდან.

ს ს უ რ ა თ ი

ღარბაზი ეგარსლან ბაკურციხელის სასახლეში

(1 მოქმედების 3 სურათის სცენა)

იოანე, ვახაზი, ეგარსლანი.

იოანე. (კითხულობს) „ღამე არა არს დაწესე-
ბული, რათა განატარებდნენ მას სრულიად ძილითა
და განსვენებითა; განიღვიძე, ვითარცა ეკლესია ღვთი-
ისა, განიხილეთ წუბა ვარსკვლავთა, დუმილი ყოვლად-
და მაერისა და წესი ქმნულთებთა. დამისა ეამისა
სული კაცისა არს უმეტეს დაწმენილი, მსუბუქი
და მოცილი; აღიწვიოს მალად გონებით თავისუ-
ფლად; სიბნელე დამისა და სიღრმე დუმილისა შე-
იყვანს ფიქრსა და მსჯელობასა. უკეთო აღიხილავ-
ცად, ვარსკვლავებითა მორთულად, რომელნიცა არა-
ან ცისა თვალნი... აღიწევა აზრი შენი და გონება
ღვთისადმი. მიხედვე კაცთა, რომელნიცა დღისით კი-
ვიან, როყვენ, იციანან, ბოროტობენ, მტაცებლობენ
და იქმონენ მრავალთა უგვანთა და უკეთურებთა.
არა რამთა არა განაჩივინან მათგან, რომელნიცა მდე-
ბარებენ საფლავთა შინა... ძილი სახვა სიკვდილისა,
სახე და მსგავსება არა რაისა. განვედ ქუჩასა და იხი-
ლეთ რომელ არღა ისმის არავისი ხმა. მიხედვე სახლ-
სა შენსა, ყოველივე მწოლარებენ, ვითარცა საფ-
ლავსა შინა. ესე ყოველი განაღვიძებს სულსა და
წაოცონებს სოფლისა ამის არარაობასა... დამისა ეა-
მისა ზღვიარებენ მცენარენი და ესრეთვე სული
შენი, უმეტეს მცენარეთა, თითქოს მფშვნიანთა, მი-
იღებს ზეისა ცვარსა... (ეგარსლანს) აი, ბატონო, რას
გვანწავლიან ჩვენ მოციქულნი, და რა უნდა გვახ-
სოვდეს მუდამ. ნაცვლად ამისა, ერთუთრის მტრობით
გვიღვება სული, ვცდილობთ ერთუთრის დამცირე-
ბას, სრულად მოსპობას.

ეგარსლან. გონება სულ სხვას გვეკარნახობს/
მუდამ, გული კი სულაც სხვას გვეუბნება! აღ-
ბათ ამიტომ ვებლაუებით ამ წარმავალ უწესობებს
ლში მოჩვენებითის სიამტკილობას. ასეთია ბუნება
კაცთა, რასაც თვით ღმერთიც ვეღარა შესცვლის.
იოანე. მონად გაუხდეთ ჩვენსაც გულათქმას,
ვათავაწინდეთ იმას, რაიც წარმავალია წუთისოფელ-
ში? ნებით ჩავიკლათ სინიღისი, ნებით, სრული-
ად? ასე იცხოვრებს მხოლოდ იგი, ვინ დენიანდაც
ფიქროს სხეულზე და არა სულზე.

ეგარსლან. ძლიერ შორს წახველ; ნუ გათავ-
ხდები; ეისთან საუბრობ, ნუ გაიწყნება!

ვახაზი. იი, გამწეო, ზენაარო, ყოვლისმიხედ-
ვით! (ეგარსლანს) ისევ და ისევ შენსას არ იშლი, აი-
კეთად აზრი ფუქი და კვლავ ზეიადობ.

ეგარსლან. რად მასევედურობ უსამართლოდ,
დედად ბატონო. აბა, მიიხილ-მოიხილეთ ირველეთ, რა
ხდება. გაპარტახება, გადაშენება ელის ქვეყანას.
ეს შემზარავი უბედურება თავს დაგვეტრიალებს მხო-
ლოდ იმიტომ, რომ საქართველოს მთვე არა ჰყავს
ვეოლორი ჰვეუნის დაქუცმაცებას, დაშლას, მოსპო-
ბას, მანამდე, ვიდრე არ მოგვივლენს გამწეი პატ-
რონს? მტერი კი, ფიქრობთ, დაგვაცილის ამდენს?!
აი, მიზნები ჩემი წუხილის. ვერბოება მკარანობის
და მიბიძგებს კიდევ, თავს ვიღო ტვირთი დაქუცმუ-
ლი ქვეუნის აღდგენის, ნუთუ ესაა „ფუქი აზრი“,
დედად ბატონო, აკეთებულს რომ უწოდებთ გაბო-
როტებით?

ვახაზი. წუხილი შენი და შეშუროება სულაც
არ მიყვარს; ვაკვირვებდი მაშინ, მშვიდად მეოფს
რომ გზედვდეთ. ქვეყანას დღეს შეველა სკირდება, ეს
ვინ არ იცის; მაგრამ მამშუოთებს სულ სხვა რამ,
შვილო. მტრის არაერთგზის დამარტებამ მიყრ-
ბრძოლაში მგონი ვგაბრტვა და პირველობას ჩემუ-
ლობა უნდა...

ეგარსლან. მერე რა არის აქ სამარხისა. პატი-
ვმოყვრული არის ბუნება ადამიანის; გინდა, არ
გინდა, მაინც ასეთა, სათაყლო რაა ამში. უცოდვე-
ლი არავინა დედამწიწაზე.

ვახაზი. ვინ გაგამტყუნებს, ერს წარუძღვე მტრის
დასახვედრად, თუ გამარჯვება გეიხედება, მუხლმო-
დრეკილი გზას დაგილოცავ. მაგრამ შენ სულ
სხვა ქია გავწავლებს, და ამიტომაც მხარდაქერას ჩე-
მგან ნუ ელი.

ეგარსლან. აკი ქვეუნისთვის ჩემს სიცოცხლეს
სამსხვერპლოზე ვდებ!

ვახაზი. ამის სანაცვლოდ მეფობას ითხოვ?

ეგარსლან. ღმერთობასაც დავიჩემებდი, თუ-
კი ქვეყანას წაადგებოდა.

ვახაზი. ფიქრობ, ხალხი გამოგვეყვებოდა?

ეგარსლან. ექ, დედაჩემო, ნუთუ არ იცი ბუ-
ნება ჭკვისა: თუ წარუდგები, ბრმად გამოგვება საი-
თაც ივლი, თუგინდ ჭოჯობთს მიუყვებოდეს შე-
ნი ბილიკი. ხალხიო ამბობ; არსებობს კი ხალხი ნამ-
დვილად? ნუთუ „ხალხი“ უნდა ეწოდოს ბრბოს,
ხროვას, ნახირს, ანდა ცხვრის ფარას!

ეახახი, ევარსლან, შვილო, ველარა გცნობი
ევარსლან. ხალხს ვინ რას ჰკითხავს: იგია მი-
ხი მფარველიც და ბატონ-პატრონიც. ვინც უკეთუ-
სად წაქეზებს ფარისევლობით, გადამბირებს თავის-
კენ და თვალს აუხვევს, გამოატყინებს უსაზრო
დაიპრებებით და ასტუნავებს წაღღაუწუ თავის ნუ-
ბანუ. ბრბოს ღრსტარებს და ზორბოცა სწადა მხო-
ლოდ. მართალს არ ვამბობ? აი, რა ინკოვრს აღარც
დიდს და აღარც პატარას, დაცინიან ყველას უტლებ-
ლიც და მეც მათ შორის! თავდადება ავგისამდებ
ყურნის ქარზე მასხრად აიგდეს და უტიფრად რას
არ ჩნახავს... ხომ განსოვო, შარშან რა შეჰკადრის
სარდლ: ბუშქენსაც! სახაჯლის კარსაც აგინებდნენ
დაუცაარავე! დღესათვის აღვირახსინდია გადნენ
სრულიად. თავად მხედვით, აი, რა არის ხალხი, ანუ
ბრბო მიშვებული, ბრბო უპატრონედ მიტოვებუ-
ლი; თუ არ მოთოვავ, მაძლარ ღორებდალ ვაღუქვევი-
ან. სიპართლეს თვალს ნუ შოარიდებ. ხალხა ანუ
ბრბო არ გაუკვება, იცოდ იმას, ვინც არ ძალუძს
მბრძანებლობა, დამახსოვრე. ვით თინიერი და გა-
მგონე ხენის გახედნა არის მიზანი მხედართ რთუ-
ლი ხელოვნებისა, ისე სამეფოს მიზანია — ბრბოს
ბუნებაში შორჩილებს გრძნობის შთანერვება. პარქ-
ნთა ეგ სიბრძნე შენ მასწავლევ, შენ, იოანე, რად
გავიწყდება, (ეახახის) ხალხო, ამბობ და ხალხი სწო-
რედ მით გათავხედდა, რომ სამეფო ძლიერება
ჩვენი დავცა. წარსულიც ხომ ამას გვასწავლის: თუ-
კი მეფე მიმართავდა ძალას ჭოგის დასაორგუნვად,
ასეთს ზოგლით იხსენიებდა, ხოლო ღმობრი, პირ-
მითნე მეფეს მასხრად იგდებდნენ. თავად განსაქუო
ბუნება „ხალხის“, მე არას ვიტყვი.

ეახახი. გული მატკინა შენმა სიტყვამ და აღარ
ძალმობს მშვილად გისმინო. ხალხს მარცხუყოფ? ეს
ხომ დაგმობა არის ჩვენი სარწმუნოების, მტრებელობა
ქარაფშუტული. ვიღასთვის იბრძვი, თუკი გძულს
ხალხი — დაცემული ქვეყნის პატრონი რალა მად-
ლი აქვს ქაქაშიდან ამოწვდილ შენს ხმალს! ერის
სვებედი შეუძლია თავს იღოს იმან, ვისაც უსაზ-
ვროდ ეყვარება გულისთქმა ხალხის. თუ აქომამდე
გძულდა ხალხი და ზოგლს მალავდი, მაშინ პირფერი
ყოფილიარა და ფარისეველი.

ევარსლან. (ნაძალადევი სიმშვილით) ნუთუ
გგონიათ, მე მიხარის აღიარება იმის, რაიც ძლივს
გაგმიხილეთ. მაგრამ, მსურს გკითხოთ, ვით მოვიქ-
ციეთ, მწრე სიპართლეს თუ შეგვაგონებს ცხოვ-
რება ჩვენი. იქნება სჯობდეს დავბრძოვდეთ და დავ-
მუნჯდეთ კიდევ. არა, არასჯობს! სინამდვილეს თვალს
ა: უსწორებს ლაჩარი, მხდალი, რადგან მწარეა ერ-
თობ იგი და გულსატკინი. ცხოვრებამ კი ეს დამა-
ნახა. რომ ხალხი ბრბოა!...

ეახახი. სტუთი ევარსლან!

ევარსლან. ბრბო, უგუნური, გულღვარძლიანი,
მოშურნე, ხარბი, ძუნწი, მლიქვნელი, მოტრფილვე
უხამსი ჭოგის, დღეს რომ უწოშო ქება-დიდებათ
ღმერთად მიგინევს და ხვალ უაულოდ გაგიმეტებს
ჩასაქოლავად. აი, როგორი არის ჭოგი ანუ წაჩარა.
თქვენ რომ „ხალხი“ გიწოდებოთ. ქვეყნის კირ-ვა-
რამს განიცდიან მხოლოდ რჩეულნი: „ხალხის“ გუ-
ლისთქმა, დღენიდაც, კუქია მხოლოდ; თუ ბრბო

გამოძა, მონობასაც არად მიიჩნევს. მიძებარ გულწ-
რფელად, იოანე, საქართველოს დღევანდელ ავბებს
თუ განიცდის „ხალხი“ შენსავით, ან, ვიქვეყნისწინ,
როგორც ავაგი. პირს რად მარიდებ, გამეცე კანუხი.
კარგადაც იცი, იმ შენს კეთილ „ხალხს“ გადაავიწყ-
და, რომ ქვეყანა ჩვენი არის დამონებული! და თუ
ამაზე ფიქრობს ვინმე, ფიქრობს იცოდეთ თითო-
იოლოდა, რჩეულთაგანი. აი, სიპართლე შეუნიღბავა,
როშლის დანახვას მე აღარ ვუფრთხი. თქვენ კი, „ხა-
ლხი“! ჩამჩინებთ უტკინო და უგულუო ბრბოზე.

ეახახი. გონება შენი დაბინდულია და ამიტო-
მაც აღიარა გეტყვი. მხოლოდ იცოდეთ, ხალხს ვერა-
ფერს გამოაპარებ, მით უფრო, თუ გძულს, იგი ამას
უმაღვე იგრძნობს და არ დაგინდობს. ხალხი ბრძე-
ლია, უგუნურს რომ უწოდებ ზოგლით; შეუნიღბავი
სიპართლის თქმა მისგან ვისწავლეთ...

ევარსლან. მისგან ვისწავლეთ ბოროტებაც და-
უფარავი.

ეახახი. კვლავ გიმეორებ, ვიღასთვის იბრძვი, თუ-
კი ხალხი გძულს, ეგზოგლითა.

ევარსლან. რჩეულთათვის მხოლოდ და მხო-
ლოდ! რადგან ისინი განიცდიან ქვეყნის ვარამს. ავი
გითხარი, ხალხი — ესაა უმრავლესობა, სხვა არა-
ფერი, მრავალრიცხოვან უფარვისთა ერთობელობა.
უმჯობესია ეემსაზროთო კარგად, ანუ მცირებს, რამე-
თუ სწორედ უფარვისის ითხოვენ პატვის, მეტსა და
ფრიალს, ვიდრე სკეითით მოსილნი ქვეყნის რჩეულ-
ნი.

ეახახი. ფიქრობ, შენს გინდა, სხვა ვერვინ ხე-
დავს ჩვენს დამონებას? ვინც აღნაურნი დიდ-დიდნი
და გინდ უაზრონი. და ის, ვინც ქვეყნის დაუქმას ხე-
დავს, ასეთი კი ბევრზე ბევრია, მეფის გვირგვინს ით-
ხოვდეს უნდა?

ევარსლან. ტახტზე ბევრზე ბევრი ვერ დაიქ-
მებს, დედაც ბატონო, ვერ გაბედავენ ხმამაღლ თქვენ
ნაეტრა ფარული. მე კი ეს ძალმობს! და გადავწყვიტე
თავი მეფედ გამოავაცხადო მხოლოდ იმისთვის, ბრბო
რომ გამოშვევს. სწადია ნახირს, სწადია იგრძნობს შე-
ცრი მაჩვენებელი; სათნოს და კეთილს არ გაუკვება, ასე-
თია ბუნება „ხალხის“.

ეახახი. როგორ გგონია, იმ რჩეულთაგან მხარს
დაგიჭერს, მოგეშველება შენ თუნდაც ერთი? იმ
მცირეთაგან, ანუ კარგათგან, ისე როგორც შენ იბ-
სენიცი. ვინ გალიარებს გვირგვინსნადა, ვინ ჩათვისის
თავს შენს კუშვერდლომად? იქნებ ისინიც ტახტს უფი-
წნებენ, იქნებ მათაც სურთ ქართლის მეფობა! შე-
სალო არის, გულშაიც კი არ გავუვლიათ სიკატრის
ალება, მაგრამ, იცოდეთ, მოსისხლე მტრებდაც გადაი-
კლებდ მათ იმ დღედაცვე, ოდეს გვირგვინს თავზე და-
იღვამ. სამეფო კერისთი დაგლუპავს უმაღლ. დაიღ-
ვრება სისხლი მიმშეთა.

ევარსლან. სჯობს უპატრონოდ დავადლოთ ხა-
ლხი, თავის ნებაზე ვინდლო მივეშუვათ.

ეახახი. სჯობს! რადგან შენი ტახტზე ასვლით
ქართლი უფრო განადგურდება, ვიდრე იგი დღეს
ნადგურდება უსჭულოთაგან. თუკი ეს უწვი და გვი-
რგვინს მაინც ეპოტინები, ქვეყნის ბედს შენ არად
მიიჩნევ, და თუ არ უწვი შენს მეფობას ხვალ რა

მოყუება, ქართლზე ფიქრის უფლებაც არ გავქანს (ირონიულად) თუ აღმედანდელი მამულის ბედი იძულებულს გზდის ტახტზე ახვიდე... რაღას გააწყო.

ე გ ა რ ს ლ ა ნ. ასე უწყალოდ როგორ დამცინა, დედაჩემო...

ვ ა ხ ა ხ ი. ნუთუ სინდისი არ გქეჩნის და სულს არ გაშფოთებს... ვხედავ, ღმილი გიკრთის სახეზე ამპარტავლად; თუ სინდისი ჩაქალი შენში, მაშინ კანონს მოვიშველიებ: ვინ მოგანიჭა უფლება იმის, დაიჩემო ტახტი ქართლისა; სამართლიანი იქნება კი შეგოთა შენი ქვეყნისა და ერის წინაშე!

ე გ ა რ ს ლ ა ნ. ვინც ტახტზე ასვლას დააბრუნებს, უნდა იცოდეს არა ის, თუ რაა ქვეყნად ქუშმარიტად სამართლიანი, არამედ ის, რაც სამართლიანად მიანინია ბრბოს და სიკეთედ ესახება უმრავლესობას. და ეს სიკეთე უმრავლესობის კუქია მხოლოდ, იღონდ მამლარი. საქმარისია მოაწვევო ბრბოს თავი მხსნელად, შეიპირდ მუცლის ამოვსება მურალი ქამადით. იგი უკვე ფრხთ გაგებება, მონად გექცევა. და ღირსიც არის! აი, რა არის სამართლიანი!

ვ ა ხ ა ხ ი. ასეთის ზიზღით მტერიც კი არ ახეუნებს ჩვენს ხალხს, შენ მით უფრო, როგორღა ბედავ! გზააბნეული უფსკრულისკენ მიექანები, ვერ შეგვგინა რიგინად რაებნა ჩმახავ; სხვა რომ არა ვსთქვა, იმავე ხალხმა არ აღმწარდა შე, შენა მშობელი და თუ ხალხი გძულს, ეს მოასწავებს მხოლოდ იმას, რომ დედაშენიც გეზიღებნა აღ: რ გისმენს! კმარა, ჰო, კმარა ჩემს გულს დაფლეთილს ვეღარ განყურნავ... ხალხი შეგძულდა, ტახტს ატერფი, თავს დასტრიად... თუ აქამომდე საქართველოს ბედს დავტროდი, დღეიდან შევიღც ვიტროო უნდა დაცემული.

(გვიცი)

ი ო ა ნ ე. დედის სიტყვებიც უურად არ იღე, სათნო ვახახის... ერთს გეტყვი მხოლოდ და გაგაცლევი, რადგან დავრწმუნდი, განწარალულზე ხელს არ აიღებ: შენ მართლმარტოდ დაჩნები, რაიც დალუკავს ნიშნავს, ვერ გამოარჩევ შენაურ მტერს გარეშესაგან, ვერ მოისვენებ ვერცა დღისით და ვერცა ღამით: პეველა ხომ თავდაპირველად პარკის ქიაა; და როცა იგი ფრთებს შეისხამს და ფრენას იწყებს, მიწაზე მხოხავთ ვეღარ ამჩნევს თურმე მალეიდან. იქნებ ამიტომ სჯის მას გამჩენი და იმავ დღეს უსკაობს სიცოცხლეს!

ე გ ა რ ს ლ ა ნ. მაგ სიტყვებისთვის მალე ფერხობქვე ჩამივარდები შენს ბრბოსთან ერთად, მალე, სულ მალე!

ი ო ა ნ ე. ამა სკულის არარაობა და წარმავლობა დაგვიწყებია... ეს რომ გახსოვდეს, უკვდავებს ძიებას არ შეუდგებოდი. მაგრამ იცოდე, ეგ ძიება უკვდავებისა მხოლოდ „ქარების დევნა“ და სხვა არაფერი!

(გადის).

ე გ ა რ ს ლ ა ნ. ყველა ქადაგად დავარდა, ქვესმასწავლის და ჩამჩინებს, თუ რა არის ქუშმარიტება. მაგრამ, ტახტი რომ შესთავაზო სიბრძნე ვერაულო, სინდისზე რომ გითითებენ აღშფოთებულნი, გონს დავარგავენ, გადქიცვიან ქონდრისკაცებად და ფთოფრად მეფის გვირგვინს თავს დაიდგამენ. რად ივიწყებენ ისინი მაშინ იმავე სინდისს, ქუშმარიტებს! მათი წუხილი მოყვასთა გამო ფუტია, ყალბი, არაგულწრფელი. და ამიტომაც უურს დაგუდებუ ჩემსავ გულისხმას. იოანეს ქადაგება თუკი ვირწმუნე, წუთისოფლის სიამტიბილობას გულით არ უნდა ვეტანებოდე, რადგანც თურმე უკველივე წარმავალია, სიწმარეული. თუ ეს ასეა, ამ ბრძენის ქაქანს დაუფიქრებლად ვუპასუხებდი: წარმავლობა წუთისოფლის სიამტიბილობას ვერ დაამიცრებს, პირიქით, უნდა კი შემტებს სიცოცხლეს ჩვენსას და ამიტომაც ვერ ვეღვეით მიწიერ წარმავებს... მიგაღებული გვირგვინიც ხომ არარაობად უჩანს უკველს, მეც ასევე, რაღა თქმა უნდა; თუ ეს ასეა, რა აღშფოთებს ამდენ ბრძენთაბრძენს? იქნება ის, რომ მსურს გვირგვინი დაუციხავად დავიდე თავზე... მხოლოდ ერთი მწამს ამქვეყნად: სიკეთე დიდი, რასაც ღმერთი გვაძლევს მოკვდავთა, არის მხოლოდ ძალაუფლება! რა არის ტახტი ნაბობში, ნაწულობევი, მსურს იგი თავად მოვიმოგო კეთილმოდურთა დაუხმარებლად, და ავაგიც ზუაშაგის ხელს თავისი ნებით შემომთავაზებს, აღარ ვიქნები მასთან პირშევად, ქონდრისკაცივით სიტყვის გამტები: მე ხომ შევფიცე — არასოდეს მოვთხოვი დასულს. ასეა მუდამ: ტყუილუბრადლოდ თავს არავინ გამოიღებს ქვეყნისთვის!... სხვა რომ არა ვთქვა, ჩემი სწრაფვა გვირგვინისაკენ ხომ სიკეთეს მოუწავს ბრბოსაც, ამ უმეფო და უღედოფლო სახელმწიფოში. ამის სანაცვლოდ ხელთ მემყურება სკიპტრა ქართლისა! როცა ავაგი იხილავს ასულს ჩემი ტახტის გვერდით მჯღამარეს, დაუძინებელ მტრად რატომღაც იგი არ ჩამოვლის... იქნებ, ლაშქრითაც მომეშველოს თავგამეტებით.

შემოდის ბეჭა

ბ ე ქ ა. მსტოვრებმა მამცნეს, რომ უყენმა თავისუფლება უწყალობო ავაგ ათაბაგს და სახლობით იგი ტფილისს იქნება ხვალ-ზეგ.

4 ს უ რ ა ტ ი

ნეტოე მინდროი ხუბამო

შემოდის II და III მოქალაქე

II მოქალაქე. აქ ჩავიშულთ ცოტა ხნით მანინც, მშვიერ-მწყურვალი ვეღარ ვიტან ამდენ ხეტიალს.

III მოქალაქე. ჩვენს ცარიელ კუქს მხოლოდ სერიის უურებითდა თუ გამოვამტებთ.

II მოქალაქე. ასეა, სხვა რა დავგრჩენია. ვგონებ, აქ უნდა შეხედუნ ერთმანეთს.

- III მოქალაქე. მეც ეს აღგალი მომხსნავლეს.
- II მოქალაქე. დანაშაულებით?
- III მოქალაქე. კი; ეგარსლანი აქ მობრძანდება.
- II მოქალაქე. ბრიყვო, რას ჩნახავ! უნდა გეთვა მოკრძალებულად: აქ გვეახლება მეფე ჩვენი უკვლად ძლიერი გამეორავ!
- III მოქალაქე. მართლაც რომ ბრიყვი და რეგენი ვარ. აქ გვეახლება მეფე ჩვენი უკვლად ძლიერი.
- II მოქალაქე. (იციანს) ეს კი სულ სხვაა, ასე უნდა მოუხსენიოთ ჩვენ ეგარსლანი, მუდამ და ყველგან.
- III მოქალაქე. ისიც უნდა ვთქვათ, რომ მისი გოგრა ერთო! დიდა და ცარიელი?
- II მოქალაქე. არა, არაა სავადლებული.
- III მოქალაქე. (ხითითუღს) მო, კარგი, კარგი, დავიშასხორებ. დორათოს კათალიკოსმა არ აკურთხა იგი მეფედ, მართალი არის?
- II მოქალაქე. ასე ამბობენ; ეგარსლანი გაცოფებულა და გვირგვინი თვით დაუდგამს უტვინო თავზე.
- III მოქალაქე. მე გული დამწვდა, ამ სეირს რომ ვერ დავეწვარი.
- II მოქალაქე. ხუმარას თურმე ძლივს აჩუმებდნენ: დაურიდებლად დასცინოდაო იგი ეგარსლანს... თუფ. ჩვენს დიდ მეფეს!
- III მოქალაქე. (შორს გასასხვებს) აქეთ წავიდეთ, აქ შევიხვეწოთ!
- II მოქალაქე. თავისუფლება მინიჭაო უეცრმა ავაგს მხოლოდ იმიტომ, რომ ეშინია ეგარსლანს... თუფ, დიდი მეფის გამდიერების.
- III მოქალაქე. ასე იქნება; ყუენი, ალბათ, ფიქრობს — ეს ორი ერთმანეთს მტრობით დაასუსტებნო.
- II მოქალაქე. მისი განზრახვა ბატისთვისაც გასაგებია.
- III მოქალაქე. ხუაშაგს თუ გამოუშვებდა, აღარ ველოდი.
- II მოქალაქე. ვითომდა რატომ.
- III მოქალაქე. იყოლიებდა ტყვედ ეგარსლანის გულმოსაკლავად.
- II მოქალაქე. ეცოდინება უეცრს, ვითომ, მსგავსი წერილიანი?
- III მოქალაქე. მართლაც ძალიან ჭკუასუსტია ხარ.
- II მოქალაქე. ზაშინ ეს მაინც გამაგებინე — რად არ დასაჯა ათაბაგი უეცრმა ურდოს, მო, რად არუქა ავაგს სიციცხლედ.
- III მოქალაქე. ზღაპრული ძღვენი მიურთმევია, ბრიყვო, მისთვის, თვად-მარგალიტით დატვირთული ორმოცი ჭორო.
- II მოქალაქე. ახლა კი ხვდები უოველივს. მაგარამ, ბეშქენი ამბობენ, თავი წაყალღესო.
- III მოქალაქე. მხოლოდ იმიტომ, რომ გაბედა ხელცარიელი ხლებოდა უეცრს.
- II მოქალაქე. ჩემზე მეტად ჭკუასუსტი უოფილა იგი.

- III მოქალაქე. ეს ხომ მაინც შეგაგნებინე მწიგნობრობა უფალს.
- II მოქალაქე. შემოდიან მოქალაქეები: IV, V, VI.
- IV მოქალაქე. (II მოქალაქეს უთითებს V-ზე) ვერ დეარწმუნე, ავაგი რომ აღიარებს მეფედ ეგარსლანს.
- II მოქალაქე. საკუთარ თვალებს ხომ დაუჩერებს.
- IV მოქალაქე. მალე, სულ მალე.
- III მოქალაქე. არავინ იცის, აქ რა მოხდება.
- V მოქალაქე. დღეს ეგარსლანის ხელშია ძალა.
- II მოქალაქე. (VI-ს) შერე, რა გინდა ამით რომ სთქვა.
- V მოქალაქე. ძლიერს ხომ ყველა ემორჩილება.
- VI მოქალაქე. (V-ს) რატომ გგონია, რომ ავაგი სხვაზე სუსტია.
- V მოქალაქე. ეს ყველაფერი გამოჩნდება.
- II მოქალაქე. და დიდ სეირსაც მალე ვიხილავთ.
- V მოქალაქე. იქნებ შეებან კიდევ ერთმანეთს.
- III მოქალაქე. ამასაც ვნახავთ.
- VI მოქალაქე. ვთქვათ და შეებან, ჩვენ ვის მივემხროთ.
- II მოქალაქე. (VI-ს) მე აქ სეირის საუფრებლად მოვედი მხოლოდ. შენ საომარად?
- VI მოქალაქე. თუ სისხლს დაღვრიან, მინდა ვიცოდე, ვის მხარეს დავდგე.
- III მოქალაქე. ადგილიდან ფეხს არ მოვიცვლი, რომ ნეტარებით ვუცქირო სეირს.
- II მოქალაქე. შეც ასევე!
- IV მოქალაქე. მეც!
- V მოქალაქე. მეც!
- VI მოქალაქე. რახან ყველანი ასე ფიქრობთ, რაღა შეთქმის.
- VII მოქალაქე. შევიყარენით, რათა დაეტკებთ! რად არ გრცხვინიათ!
- II მოქალაქე. (VII მოქალაქეს) დაიწვე ისევ შენებური ლათაიები!
- III მოქალაქე (VIII-ს) ჩვენ მოცილინი და უსაქმურნი ვართ, მაგარამ, შენ რაღამ მოგიყვანა, გაგვაგებინე.
- V მოქალაქე. (VII-ს) მო, რად მოხვედი!
- IV მოქალაქე. (VII-ს) რომ ქადაგად დაუდგე ავაგს?
- VI მოქალაქე. (VII-ს) ნუ დაიმორცხებ და აგვისენი, აქ რამ მოგვარა.
- V მოქალაქე. (VII-ს) იქნებ არ იცი, რომ ვახანი, შვილს გადაუდგა.
- II მოქალაქე. (VII-ს) თვითმარქვია მეფე დასწყველა და შეარქენა!
- IV მოქალაქე. არ დაინდო ღვიძლი შვილი უსაყვარლესი.
- III მოქალაქე. (VII-ს) მაინც ვისკენ ხარ, ხმა ამოიღე!

VI მოქალაქე. (VII-ს) რა გურს, რა გინდა, აღარ უნდა სთქვა?

VII მოქალაქე. მოძმეთა შორის დადვილი სისხლი, ერთურთის ვლტა, სახეირაჲ?!
 III მოქალაქე. (დანარჩენებს უთითებს VII მოქალაქეზე) მოეშვით ამას. ნუ შეაწუხებთ, ვინ იცის, იქნებ ანგელოზი.

II მოქალაქე. ან მოციქული, ქრისტეს მოწაფე.

VI მოქალაქე. ბეშქენის სიკვილს ეგარსლანი ზემით შეხვდა.

IV მოქალაქე. რადგან მოცილე ჩამოიშორა.

V მოქალაქე. ზუმარასაც იგივე უთქვამს ეგარსლანისთვის.

II მოქალაქე. (V-ს) და მოუთმინა?
 V მოქალაქე. როგორ! არ იცი? ენა აპოკალიფა თავისი ხელით.

III მოქალაქე. საწუალ ზუმარას?
 V მოქალაქე. (III-ს) რად გაიკვირებ; ასე ინება დიდმა მეფემ, ყოვლად ძლიერმა.

III მოქალაქე. ეგარსლანის აღწევება ჩვენი ბრალია!

II მოქალაქე. მეფე, რომელიც ზუმარას დასჯის, რაღა მეფეა.

IV მოქალაქე. მტარვლი უნდა ეწოდოს ასეთს და სისხლისმსმელი!

VI მოქალაქე. თუკი მორჩილად ავაგს პირველმა არ დაუჩოქა, დაერწმუნდები, თავი მართლა მეფე ჰგონია.

III მოქალაქე. მადე, სულ მალე ვნახავთ ყოველს.

V მოქალაქე. ავაგი უარს ათქმევინეს გვირგვინზე ამ ბრძოვს.

III მოქალაქე. ვისომდა რატომ!

II მოქალაქე. (III-ს) სასიძო მეფე ეყოლება, სხვა რაღა უნდა.

I მოქალაქე. ომს არ წარმოშობს მხოლოდ და მხოლოდ თანასწორობა; ეს ჩემზე ჭკვიან ბრძენ კაცს უთქვამს.

IV მოქალაქე. მე კი მგონია, რომ ავაგი დაუტკბება თავხედ ეგარსლანს.

V მოქალაქე. რას არ გაიგებ მოედანზე, მოცილელ ხალხისგან.

II მოქალაქე. ჰო, მაინც რაო.

V მოქალაქე. რადღე უსტარი გაუგზავნაო ეგარსლანმა ავაგს ურდოში.

IV მოქალაქე. ჰო, ხუაშაგის ხელს თხოვდა თითქოს.

II მოქალაქე. სისულელეა! აქ რა, ვერ ეტკვის? თუ ვერ შეჰყარებენ?

IV მოქალაქე. იქნება, მართლა გაუგზავნა, არავინ იცის.

V მოქალაქე. დასტირდებოდა, ვითომ, ეგარსლანს უსტარის შეთხზვა?

VI მოქალაქე. ტყუილბურალოდ ხალხში კორო არ გავრცელდება.

III მოქალაქე. ნუ მარჩიელობთ; საუთარო თვალთ ვნახეთ სანატრელ სეირს.

II მოქალაქე. ორივემ რომ ერთმანეთს დაქამოს, გახალისდები, რადგან მწადიან ჩემს ჭკუაზე ვიარო ქვეყნად.

VI მოქალაქე. ავაგს თურმე ერთგულება შეუფიცია ყენისათვის.

V მოქალაქე. რით მოიპოვა მისი ნდობა, მოცივრის ძალიან.

VI მოქალაქე. „გარდიყარა თავსა ნაცარი“ ყენითან თურმე და ასე უთქვამს: „ესემცა არის მისაგებელი შენთა ორგულთა“.

III მოქალაქე. ეგარსლანი კი ქვეყანაზედველი გახდა აშკარად, ავაგს ჰგონია, რომ იხილავს ძველებურ რაინდს.

VI მოქალაქე. ორივენი დაუტკებთან ერთმანეთს, აქვე.

III მოქალაქე. (IV-ს) ნუ ხარ სულსწრაფი, მალე ვიხილავთ უდიდეს სეირს, წარმოუდგენელს.

V მოქალაქე. თუ მეფე არის, მაშინ რად უნდა დაუჩოქოს ავაგს პირველმა.

II მოქალაქე. ისევ და ისევ მარჩიელობს ამა, გამოჩნდნენ უკვე მხედრები მეფეთა მეფის!

III მოქალაქე. ხომ შეიძლება, ავაგსაც რომ სურდეს გვირგვინი...

II მოქალაქე. ანდა, თავად მე! რატომღაც არვის არ ვაგონდები...

VI მოქალაქე. რაღა მეფეა ეგარსლანი, თუკი პირველი გამოცხადდა დათქმულ ადგილას!

IV მოქალაქე. ჰო, ჭერ ავაგი არსაღა სჩანს.

ცხენების თქარათურთ
 შემოდის ბეჭა

ბეჭა. ეგარსლან მეფე ნობრძანდება! დაიჩოქენით!!!

მოქალაქეები იჩოქებენ

შემოდის ეგარსლან ამალასთან ერთად და უხმოლ ესალმება დამხდურთ.

ხანგრძლივი პაუზა

II მოქალაქე. (III-ს ჩურჩულთ) მომხდარა დღემდე, დალოდებოდეს მეფე ქვეშევრდომს?!

III მოქალაქე. (II-ს ჩურჩულთვე) მე მგონია, არა!

პაუზა

ბეჭა. (ხმაშლილ) მეფე ეგარსლანს გაუმარგოს!!!

დიდება ჩვენს მხსნელს!!!

მოქალაქენი. (ერთხმად) მეფე ეგარსლანს გაუმარგოს! დიდება ჩვენს მხსნელს!

ბეჭა. (ხმაშლილ) დღეგრძელობა და სიცოცხლე მეფეთა მეფეს!!!

მოქალაქენი. (ერთხმად): დღევანდელია და სიცოცხლე შევფარე შევქსი

ეგარსლანი ზელით ანაშენს მოქალაქეებს ფეხზე წამოდგომას, მოქალაქენი მყის ფეხზე წამოდგებიან. ხმები შორიდან: ათაბაგი მობრძანდება! დიდი ავაგი! სცენას თანდათან ემატება ხალხი. ცხენოსნების თქარათქარი. შემოდის ავაგ, შემოაყვებიან: გუანცა, ზუაშაგი, იონ მეჩინიძე

ხანგრძლივი პაუზა

ავაგი ეგარსლანს მოეხლოვდება

ხანგრძლივი პაუზა

ეგარსლან და ავაგ გაუნარჩევად შეკუთრდებიან ერთმანეთს.

ხანგრძლივი პაუზა

ავაგ მითრას გადაუქერს ეგარსლანს; ეგარსლან მუხლებზე დაეცემა; ავაგ დაუზოგავად სცემს მითრასთი ეგარსლანს; ეგარსლანი ფორთხვით გადის სცენიდან, მას მიჰყვებიან ამაღლა და ბეჭა.

მოქალაქენი. (ერთხმად) გაუშარკოს დიდ მეფე ავაგს!!

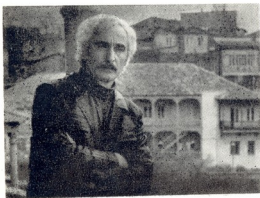
გაუშარკოს დიდ მეფეს ავაგს!!

ავაგ. (ხმაშაღლა) იყურეთ! ხალხო! გონს მოეგეთ! რა ხდება თქვენს თავს! რახან ხამეფო კარი დაეცა და გაპარტახნა, ნუთუ, ამიტომ უნდა დავიხშოთ კუა-გონება, თვალბეზე ლიბრი გადავიკრათ, გად-

ვიკეთ ბრძებად, მტერს მოუყარისგან ვერ ვარჩევდეთ, დამეს დღისაგან! რახან სამეფო კარი დაეცა და გაპარტახნა, ნუთუ, ამიტომ სულით უნდა დავიხშოთ, დავეღებოთ და დავივიწყოთ, შევიღებოთ და ვივინც ვართ საქართველოსი! ნუთუ, ამიტომ უნდა დავკარგოთ სულის სიმხნევე, გავხსოვდეს კუჭი, ზორბოცი და მუცელი მხოლოდ, დავკარგოთ უნდა პატივი თავის, შევეფუოთ უნდა მონობას, ჩვენს ბედს დღევანდელს! მტერზე უარესს დავმართებთ მამულს, თუ არ გავფხიზლდით! მისიინეთ, ხალხო! მოიგონეთ დიდება ჩვენი, დიდება ჩვენი წარსულისა, ჩვენი მამების! ნუთუ ღირსი ვართ იმ უოფისა, იმ დამცირების, რაიც უსჯულოთ შემოსევამ ჩვენ მოგვიტანა! ტახტი ქართლისა რახან დაემხო, ნუთუ ამიტომ უნდა ჩაკვდეთ და გადავშენდეთ! გაფხიზლდით, ხალხო! და სული ჩვენი მხოლოდ ბრძოლით შევიწარჩუნოთ! დღეს მეფე არ გევახს, მაგრამ ხალხი ხომ ცოცხალია! ეამთა სიავთ საქართველოს მსგავსი არ ახსოვს! და ამიტომაც გვირგვინს უნდა ფლობდეს დღეს იგი, ვისაც მტკიცე მარჯვენა აქვს და სალი გონება, ვისაც ხალხი ეუვარება, და ვისაც ხალხი შეიუვარებს! მე თაყაღ ტახტი არ შემეფრის, არ შემეწეს ძალი წარუძღვე დღეს ერს ამ განკიცხვის ეამს! შევიწარჩუნოთ სული ბრძოლით და მოქედებით! და თუ მოვდუნდით, გადავშენება ჩვენ არ გვედებია ვიბრძოლოთ მანან, სანამ მამულს ღირსეული არ წარუძღვება!

ფარდა.

გივი ყანდარელი — სსრკ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი

საქართველოს სსრ ჩელოვანების დამსახურებულ მოღვაწეს, მხატვარ გივი ლუარსაბის ძე ყანდარელს გობელენების სერიისათვის „ჩემი სამშობლო“ სსრკ ცენტრალური კომიტეტისა და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით სსრ კავშირის 1983 წლის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა.

ეურნალ „საბჭოთა ხელოვნების“ რედაქცია და სარედაქციო კოლეგია ულოცავენ გივი ყანდარელს სახელმწიფო პრემიის მინიჭებას და უსურვებენ შემდგომ წარმატებებს.